

Мовознавці України

Лідія Андріївна
ЛИСИЧЕНКО

Л. А. Лисиченко
ЦІ НЕВИЧЕРПНІ ГЛИБИНИ МОВИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Л. А. Лисиченко
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ВИМІР
МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Лисиченко Л. А., Лисиченко Т. Ю.

Харківська
філологічна
школа.
Лінгвістичні
традиції

УКРАЇНЬСЬКА
МОВА
НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК
10-11

Л. А. Лисиченко
О. О. Маленко

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
ТРАДИЦІЇ, ДОСВІД, ПЕРСОНАЛІ

Л. А. Лисиченко, О. А. Олексикова,
О. О. Маленко, Т. Ю. Лисиченко

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Л. А. Лисиченко

БАГАТОЗНАЧНІСТЬ
У ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІЙ
СИСТЕМІ:
структурний, семантичний,
когнітивний аспекти

Лілія Лисиченко

І на тім
рушникові...

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Л. А. ЛИСИЧЕНКО

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Харків - 2009

Л. А. ЛИСИЧЕНКО

ЛЕКСИКОЛОГІЯ
СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА
СЛОВА

Лілія Лисиченко

ЕСЕЇ
ПРО
ЛЮБОВ

Л. А. Лисиченко
О. О. Маленко

Українська
мова.
Практикум

- Фонетика, орфоепія
- Лексикологія
- Орфографія
- Морфологія
- Синтаксис, пунктуація
- ЗНО, тести, вправи, вправи на розуміння

Л. А. Лисиченко

ГОВІРКИ СХІДНОЇ
СЛОВОЖАНЩИН:
ПОЛІАСПЕКТНИЙ АНАЛІЗ

СЛОВО
ДУМКА
ЛЮДИНА

ІМ'Я
ДЛЯ ВАШОЇ ДІТИНИ

АЛФАВІТНИЙ ТА КАЛЕНДАРНИЙ
СЛОВНИК ІМЕН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Л. А. ЛИСИЧЕНКО

БЕСІДИ ПРО РІДНЕ СЛОВО
(слово і його значення)

Харків 2009-2010

ІСН 2012-0665
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ЛІНГВІСТИЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ

Збірник наукових праць

Харків - 2012

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут української мови

СЕРІЯ
«БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ»

Лідія Андріївна
ЛИСИЧЕНКО

Біобібліографія

Видавництво Іванченка І. С.
Харків
2018

УДК 37.016+811.161.2 Лисиченко

Автори вступної статті – С. І. Дорошенко, О. О. Маленко.
Упорядники бібліографічного покажчика –
І. Є. Богданова, Т. Ю. Лисиченко.

*До друку рекомендувала вчена рада
Інституту української мови НАН України
(протокол № 1 від 30 січня 2018 року)*

Лідія Андріївна Лисиченко: Біобібліографія / НАН України.
Інститут української мови. Автори вступ. ст. С. І. Доро-
шенко, О. О. Маленко; упоряд. бібліограф. І. Є. Богданова,
Т. Ю. Лисиченко. – Харків : Видавництво «Монограф»,
2018. – 106 с.; порт., ілюстр. (Біобібліографія вчених України).

ISBN 978-617-7377-91-6

Ювілейне видання містить інформацію про життєвий і науковий по-
ступ доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко
(Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сково-
роди), окреслено шляхи професійного становлення відомої української
лінгвістки, презентовано напрями дослідницької діяльності Л. А. Лиси-
ченко у просторі національного мовознавства, подано бібліографічний
покажчик наукових праць ученої. Основну увагу приділено працям про-
фесора з питань лексико-семантичної системи української мови, мовної
та концептуальної картин світу, діалектології, стилістики художнього
тексту. Подано інформацію про наукове осмислення й вивчення Л. А. Ли-
сиченко досвіду представників Харківської філологічної школи, зокре-
ма її лінгвістичної традиції, що має тяглість від середини XIX століття
й до сьогодення.

У бібліографії вміщено перелік друкованих праць і видань, здійснених
за участі Л. А. Лисиченко. Для широкого кола філологів і всіх зацікавле-
них історією українського мовознавства.

ISBN 978-617-7377-91-6

© Інститут української мови
НАН України, 2018

© Видавництво
Іванченка І. С., 2018

*На пошану професора
Лідії Андріївни Лисиченко*

ПРОФЕСОР ЛІДІЯ АНДРІЇВНА ЛИСИЧЕНКО: НАУКОВЕЦЬ НА ВІСТРІ СЛОВА Й ЧАСУ

Наукова діяльність представниці Харківської філологічної школи, відомої української лінгвістки, доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко є логічним продовженням мовознавчих концепцій і положень Ізмаїла Срезневського, Олександра Потебні, Дмитра Овсянико-Куликовського, Леоніда Булаховського.

Лідія Андріївна Лисиченко (Півненко) народилася 24 березня 1928 року в селі Кам'янка Тростянецького району Сумської області в родині Андрія Кузьмича Півненка й Тетяни Онисимівни Півненко. Згодом сім'я переїхала до Харкова, де Лідія Півненко розпочала шкільну освіту. Лихоліття Великої Вітчизняної війни дівчина разом із матір'ю провела в евакуації в Новосибірську (1941–1943), де працювала на деревообробному заводі «Більшовик» (виробництво тари для снарядів) та в колгоспі імені Карла Маркса в райцентрі Верх-Ірмень Новосибірської області.

По закінченні школи 1946 року, у складний повоєнний час Лідія Півненко стала студенткою Харківського

державного університету імені О. М. Горького, вступивши на філологічний факультет цього відомого вишу. «Від самого початку в діяльності першого в Україні університету велика увага приділялася україністиці – українській мові, літературі, фольклорові, етнографії, історії, тому саме тут криються витoki відродження України та її самобутньої культури в ХІХ столітті»¹, – відзначала згодом Лідія Андріївна Лисиченко у своїх спогадах.

Потяг дівчини до дослідницької роботи був ознаменований її першою науковою публікацією, що вийшла в студентські роки і яка започаткувала систематичні наукові пошуки молодого дослідниці. У становленні Лідії Андріївни як науковця велику роль відіграли викладачі університету Євдокія Гаврилівна Пономаренко (Вербицька), яка керувала роботами з літератури (доповідь і тези студентки Л. Півненко про Т. Г. Шевченка і про «Гараськові оди» П. П. Гулака-Артемовського), Галина Тимофіївна Солонська, яка керувала діалектологічними експедиціями й дипломною роботою.

Студентські роки Лідії Андріївни припали на часи, коли Інститут мовознавства АН УРСР розгорнув широку роботу щодо призбирування діалектних матеріалів по всій Україні, а пізніше й за її межами з метою створення нової картотеки для Діалектологічного атласу україн-

---

¹ Лисиченко Л. А. І на тім рушникові... / Вступ. ст. О. Маленко. – Харків, 2012. – С. 150.

ської мови (довоєнна картотека була втрачена). Науковці вважали, що роботу цю слід проводити інтенсивно, бо діалектні риси української мови безперервно зникають під впливом літературної мови. Завдяки фахівцям-філологам й ентузіастам була створена величезна картотека, у якій відбиті нерідко вже зниклі риси живої мови українського народу.

Серед ентузіастів вивчення говіркового мовлення була й студентка Лідія Півненко, яка у складі діалектологічних експедицій протягом кількох років записувала матеріали в Куп'янському й Дворічанському районах Харківської області. Зібрані дані стали основою для написання спочатку дипломної, а потім і кандидатської роботи.

У 1951 році Лідія Півненко (Лисиченко) закінчила з відзнакою філологічний факультет Харківського державного університету імені О. М. Горького й того ж року вступила до аспірантури на кафедру української мови цього навчального закладу, по закінченні якої успішно захистила кандидатську дисертацію «Особливості говірок східних районів (Куп'янського й Дворічанського) Харківської області» на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (науковий керівник професор Ф. П. Медведєв). Дисертація Л. А. Лисиченко стала чи не найпершою монографічною роботою, присвяченою говіркам цього регіону Слобожанщини. За матеріалом дисертації були опубліковані статті, тези,

автореферат, прочитана наукова доповідь на Республіканській діалектологічній конференції 1952 року в Києві.

* * *

Науковий шлях професора Л. А. Лисиченко в Харківському педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди розпочався 1955 року і став прикладом формування й становлення справжнього вченого від викладача, кандидата наук, доцента до завідувача кафедри, декана факультету, доктора наук, професора, наукового керівника численних аспірантів і докторантів з усієї України, голови спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій.

Цілком природно, що викладач-початківець відразу розпочав розробляти доручені навчальні курси: вступ до мовознавства, сучасна українська мова, спецкурс із пунктуації. Підготовка вимагала копіткої роботи, до того ж літератури було ще обмаль, і Лідія Андріївна поринула в навчально-методичну діяльність. Однак і наукових пошуків вона не полишала. Завідувач кафедри Олександр Якович Петренко порадив їй зайнятися словотвором у поезіях Лесі Українки. Лідія Андріївна розпочала активну роботу над текстами й науковою літературою, збирала картотеку, написала кілька доповідей, які виголошувались на республіканських конференціях, а їхні тези публікувались в наукових виданнях.

Через реорганізацію педагогічних вишів, зокрема й Харківського педінституту, Л. А. Лисиченко певний час працювала в ХДУ, а з відновленням педагогічного вишу повернулася на рідну кафедру. «На щастя, процес “завмирання” інституту, болісний і тривалий (була втрачена велика кількість кваліфікованих кадрів в інституті, припинилося комплектування бібліотеки новими науковими й навчальними надходженнями, скоротився випуск учителів, і незабаром став відчуватися їхній дефіцит), внаслідок наполегливих домагань колективу 1963 року припинився, і набір з усіх педагогічних спеціальностей поновився»², – згадувала пізніше Лідія Андріївна.

Дослідницька й педагогічна активність, високі людські й громадянські якості Л. А. Лисиченко сприяли рішенню керівництва інституту призначити молодого вченого завідувачем кафедри української мови (1967 р.). Того часу на кафедрі працювало шестеро викладачів і не було жодного кандидата наук. Поступово завдяки зусиллям Л. А. Лисиченко викладачі кафедри успішно захистили кандидатські дисертації, що помітно посилило науковий рейтинг цього структурного підрозділу інституту.

Тривалий час кафедра української мови була опорою для відповідних кафедр Полтавського, Сумського,

---

² Лисиченко Л. А. І на тім рушникові... / Вступ. ст. О. Маленко. – Харків, 2012. – С. 231.

Запорізького й Луганського педагогічних інститутів. Наукова діяльність кафедри української мови ХДПІ як опорної перебувала під патронатом Міністерства освіти України й Інституту мовознавства імені О. О. Потебні, що давало можливість викладачам консультуватися в провідних науковців, проходити стажування в академічній установі, користуватися інститутською картотекою мовних одиниць для написання дисертацій та монографій. Лідія Андріївна спрямовувала викладачів кафедри й аспірантів на наукову співпрацю з відділами Інституту мовознавства й відомими українськими лінгвістами, серед яких були І. К. Білодід, М. А. Жовтобрюх, В. М. Русанівський, М. М. Пилинський.

Ця співпраця не призупинилася й пізніше, коли було створено Інститут української мови НАН України (1991). Особливо плідними були наукові контакти кафедри, очолюваної Л. А. Лисиченко, з відділами діалектології, лексикології та лексикографії, стилістики та культури мови, історії української мови, граматики; а також із провідними науковими співробітниками Інституту, зокрема В. В. Німчуком, І. Г. Матвіясом, О. О. Тараненком, С. Я. Єрмоленко, Н. М. Сологуб, П. Ю. Гриценком, І. С. Гнатюк. Надалі це помітно вплинуло на формування дослідницької проблематики дисертаційних робіт аспірантів і докторантів кафедри та сприяло зміцненню ділових і людських стосунків між провідною для україн-

ських лінгвістів установою та професорсько-викладацьким складом кафедри української мови Харківського педагогічного інституту. Ці зв'язки тривають і досі, втілюючись у спільних наукових проектах, у захисті в Інституті української мови докторських дисертацій, консультантом яких була Лідія Андріївна Лисиченко, у спільному служінні українському Слову. Такому діалогу сприяє й керівництво Інституту української мови, зокрема його директор Павло Юхимович Гриценко, наголошуючи на важливості наукового доробку Лідії Андріївни Лисиченко для розвитку національного мовознавства.

З 1972 р. до 1980 р. Л. А. Лисиченко обіймала посаду декана філологічного факультету Харківського державного педагогічного інституту, а 1988 року стала деканом новоствореного факультету української мови та літератури ХДПІ (першим окремим в Україні).

Наукова діяльність Л. А. Лисиченко впродовж перших п'ятнадцяти років викладання на кафедрі української мови ХДПІ була пов'язана з питаннями лексичної семантики, що розв'язувалися із залученням методів структурної лінгвістики: з'явилися розвідки про лексичні синоніми, антоніми, топологічну структуру полісемантичного слова, що послужили матеріалом для монографії «Лексикологія української мови. Семантична структура слова» (1977). Ця проблематика в її теоретичному й дослідницькому аспектах зазнала подальшого опрацювання в тексті докторської дисертації

«Семантична структура слова в українській мові», яка була успішно захищена в Інституті мовознавства НАН України 1978 року. Це був час становлення теорії української лексикології, тож і монографія, і дисертація Л. А. Лисиченко стали вагомим внеском у закладання теоретичного й поняттєвого підґрунтя для опису лексико-семантичної системи української мови й семантичної структури слова; за словами професора П. Ю. Гриценка, ці праці засвідчили, що українська мова охоплена лексикологічним вивченням і має перспективи цілісного лексикологічного опису її словникового складу. Л. А. Лисиченко поклала початок системному дослідженню української лексикології в теоретико-практичному аспекті, що незабаром зазнало розвитку в працях М. П. Кочергана («Слово і контекст: Лексична сполучуваність і значення слова» (1980) й О. О. Тараненка («Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії» (1980) і пізніше «Мовна семантика в її динамічних аспектах» (1989).

У докторській роботі Л. А. Лисиченко виявилися найголовніші риси її творчої індивідуальності – широта узагальнень, що спираються на ретельний аналіз великої кількості конкретних мовних фактів; це робить спостереження й висновки названого дослідження переконливими й аргументованими. Матеріалом для аналізу послужили віддієсловні іменники української мови, у яких особливо помітна структурна організація лексич-

ного ресурсу. У дисертації Лідія Андріївна використала термін *топологічна структура слова*, що «характеризує його за кількістю ЛСВ, за особливостями їх внутрішньої організації, типами зв'язків окремих значень із позамовним рядом». При цьому вчена зауважує, що топологічна структура «є явищем історично відносним, тому вона може розглядатися як у синхронічному, так і в діяхронічному аспекті»³. Основною одиницею лексичної системи, за Л. А. Лисиченко, є значення слова, що в структурі багатозначної лексики реалізовано лексико-семантичними варіантами – ЛСВ. Структурно воно є складною одиницею, у якій взаємодіють компоненти, що виявляють різнорівневі кореляції між мовою та інтелектуальним й емоційним світом мовця.

Аналіз поняттєвої структури лексики в роботі виявляє лінгвальні особливості відношень між значеннями та їхній зв'язок із логічними категоріями тотожності, суміжності, перехресності, включення. Виходячи у вивченні лексико-семантичної системи за межі лексики, дослідниця характеризує синонімічні, омонімічні, антонімічні зв'язки на рівні ЛСВ, що дозволяє їй не тільки ширше, а й більш глибоко поглянути на внутрішньосистемні й міжсистемні кореляції в семантиці лексем,

---

³ Лисиченко Л. А. Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспект. – Харків: ВГ «Основа», 2008. – С. 89.

а зрештою, і в лексичній системі. Усе сказане доводить, що докторська дисертація Л. А. Лисиченко була новим словом в осмисленні лексичного складу української мови, що поклало початок досліджень, побудованих на нових теоретичних засадах.

У наукових дослідженнях Л. А. Лисиченко не обмежується структурно-семантичним аналізом лексики, а, продовжуючи цю тему, включає в лексико-семантичну систему макрокомпоненти: семантичне поле, лексико-семантичну групу, тематичну групу, визначаючи сутність кожної з одиниць і їхнє місце не тільки в лексичній системі, а й у мовній картині світу. Це питання знайшло відображення в монографії «Лексико-семантична система української мови», яка вийшла двома виданнями (1997; 2006)⁴ і має попит серед фахівців, що свідчить про теоретичну й практичну вартість книги. У відгуках на цю книгу відзначено, що в аналізі й описі таких категорій, як синонімія, антонімія, полісемія, авторка виявляє складну залежність між цими групами слів, коментує, як лексико-семантичні варіанти багатозначного слова вступають в антонімічні взаємини з різними словами, формуючи

---

⁴ Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. – Харків: ХДПУ, 1997. – 148 с.; Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. – Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2006. – 150 с.

спільний семантичний простір. Не позбавлені дослідницької уваги в монографії й такі категорії, як тематичні й лексико-семантичні групи, лексико-семантичні поля, що мають свої особливості й властивості. Аналізуючи внутрішню структуру цих макросистем, визначаючи їхню самотність, учена наголошує на системних зв'язках у лексиці, окреслює специфічні ознаки цієї системи, аргументовано представляє їх у мові⁵.

Особливої дослідницької уваги в науковому доробку Лідії Андріївни зазнало явище полісемії, яке розглядається як одне з необхідних явищ, що забезпечує екологічність не лише лексичної, а й усієї мовної системи загалом. Проблема багатозначності українського слова в її поліаспектному розв'язанні найповніше презентована в монографії Л. А. Лисиченко «Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспект» (2008). Досліджуючи епідигматичні відношення в багатозначній лексиці, авторка докладно схарактеризувала їх топологічну, смислову й логічну структуру, зокрема дійшла висновку, що процеси метафоризації, метонімізації відбивають не тільки

---

⁵ Стасевський С. Б. Аналіз лексики української мови (рецензія на книгу Л. А. Лисиченко «Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. 129 с.) // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Том 8. – Харків, 1999. – С. 236–237.

динамічні процеси в розвитку лексичного значення, а є й синхронічним зв'язком, на якому тримається семантична структура лексеми, забезпечується її тотожність.

Досліджуючи особливості семантичної структури слова, Л. А. Лисиченко не оминула увагою й корпус української фразеології, написавши низку цікавих статей із цього питання: «Фразеологія в українській поезії» (1967), «Роль контексту у фразеологізації словосполучення» (1969); «До питання про місце ФО комунікативного типу у фразеологічних системах» (1972); «Сравнительно-сопоставительная характеристика некоторых фразеологизмов русского и украинского языков» (1972), «Фразеологія в мовній картині світу Григорія Сковороди» (1992) та інші.

У 80–90 роках ХХ століття набув актуалізації аспект контрастивних досліджень української мови, що відбилося в проблематиці багатьох дисертаційних розвідок з мовознавства. Вивчення ключових лексико-семантичних явищ у споріднених і неспоріднених мовах стало об'єктом дослідницької уваги й професора Л. А. Лисиченко, якою було опубліковано ряд статей з означеної тематики, зокрема «Сопоставительная характеристика базовых лексико-семантических явлений» (1987), «Изучение системных лексико-семантических связей в языке с учетом близкородственного билингвизма» (1988), «Место французских наименований лиц в картине мира украинского языка» (1991).

Л. А. Лисиченко також належить низка розвідок з історії української літературної мови, як-от: «“Слово о полку Ігоревім” і мова його часу», «Структура синонімічного ряду в “Енеїді” І. П. Котляревського», «Роль Г. Ф. Квітки-Основ’яненка у формуванні українського читача», «Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову», «Диахронические процессы в семантической структуре многозначного слова», «Творчість М. Хвильового в становленні сучасної української літературної мови», «Історичний шлях розвитку української літературної мови» та інші, які відзначаються свіжістю погляду, довершеністю спостережень і узагальнень.

Ще на початку становлення Л. А. Лисиченко як ученого-лінгвіста об’єктом її наукових зацікавлень стало вивчення мовних особливостей художніх текстів. У дослідницькому доробку науковця – статті, присвячені особливостям мови окремих письменників: «Із спостережень над мовними традиціями Т. Шевченка в поезіях А. Малишка», «Мовний світ Григорія Сковороди», «Майстерність оповідача в “Мисливських усмішках” Остапа Вишні», «Володимир Самійленко й мова його творів», «А. Кримський – поет, мовний світ його творчості» та інші. Зацікавила Л. А. Лисиченко й проблема художнього часопростору, теорія якого була актуалізована в працях М. М. Бахтіна. У своїх розвідках учена прагнула через мовні коди текстової репрезентації

хронотопу вийти на усвідомлення індивідуальних особливостей творення моделі художнього часопростору, збагнути унікальність мовної особистості автора, його картини світу.

Загалом коло наукових зацікавлень Л. А. Лисиченко відбиває динаміку часу й світоглядних тенденцій доби. Вивчення мови художньої літератури спрямувало науковця на пошуки нових парадигм лінгвопоетичних досліджень. Лінгвістика помежів'я XX–XXI століть перебувала в дослідницьких площинах антропоцентричної наукової парадигми, у форматі якої актуалізації зазнала теорія концептуальної й мовної картин світу та лінгвістичний аналіз вербальних засобів репрезентації концептів у різних дискурсивних практиках. Л. А. Лисиченко належить до піонерів наукового осмислення й опису цих категорій у національному мовознавстві. На початку 90-их років XX століття з'являються її статті «Концептуальная и языковая картины мира и их взаимодействие», «Формування мовної картини світу людини як засіб її духовного збагачення», «Мовна картина світу і стан мови», «Мовна картина світу та її рівні» та ін. Антропоцентричні підходи до вивчення мови зумовили продуктивність теорії мовної картини світу та мовної особистості, що знайшло реалізацію в монографічному дослідженні Л. А. Лисиченко «Лексико-семантичний вимір мовної картини світу» (Харків, 2009).

У мовній картині світу дослідниця виокремлює три рівні: домовний (ментальний), концептуальний (логічний) і власне лінгвальний, що перебувають у взаємодії створюють ту єдність, яку й називають мовною картиною⁶. Дослідниця звертає увагу на той факт, що тринадцять років на периферії лінгвістики перебували психологічні аспекти, отже, зі сфери дослідження мови вилучалася людина як її творець і носій. Без актуалізації цього аспекту всяке дослідження мови є неповним і необ'єктивним. Особливу увагу в монографії приділено семантичним аспектам слова як складника мовної картини світу, зокрема аналізу компонентного складу лексичного значення, лексико-граматичних категорій як засобу формування мовної картини світу, встановленню кореляцій між одиницями концептуальної картини світу й лінгвальними явищами та ін. Ця монографія стала вагомим внеском у розвиток теорії мовної картини світу в українській лінгвістичній науці.

Спираючись на наукову спадщину класиків психологічного напрямку в мовознавстві, зокрема О. О. Потебні, а також на праці Д. М. Овсянико-Куликовського, Л. С. Виготського та К. Юнга, професор Л. А. Лисиченко виробила цілісну систему поглядів на мовну картину

---

⁶ Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу: монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2009. – С. 18–30.

світу та взаємодію її рівнів. Особливо зацікавило вченого питання взаємозв'язку психологічного й лінгвального у формуванні мовної картини, зокрема вплив психологічних основ людини на мовну організацію її дискурсу. Спроба наукового аналізу цієї проблеми представлена в численних розвідках Л. А. Лисиченко, серед яких помітними є такі: «Психологический портрет писателя в его поэтической картине мира», «Мова і психологічний тип поета», «Психологічна детермінованість художнього мовлення» та ін., а також монографія «Мовний образ простору й психологія поета» (2001, у співавторстві з Т. В. Скорбач). Вивчаючи особливості індивідуального поетичного мовлення, Лідія Андріївна пов'язує його з психологічними характеристиками автора, зокрема, з його психотипом (інтравертивний або екстравертивний) і темпераментом, які впливають на художнє сприймання світу та його мовне вираження в літературному творі. Ідеї професора Л. А. Лисиченко щодо психологічної детермінованості поетичної мовної картини світу зазнали втілення в працях її учнів.

Загальнотеоретичні питання української мови, пов'язані з її історією, походженням словникового складу, формуванням діалектів, сучасними лексико-семантичними процесами, причинами деформації мовної картини світу, мовою художніх творів знайшли висвітлення в монографії «Ці невичерпні глибини мови» (2011). Лідію Андріївну хвилює стан сучасної української мови,

її деестетизація завдяки засиллю згрубілої, просторічної, навіть лайливої лексики, що активно освоює український комунікативний простір, як індивідуальний, так і суспільний. Ті шари лексики, коментує ситуацію Л. А. Лисиченко, що виражають духовний світ людини, «поступово звужують сферу вжитку і частотність свого функціонування, все рідше трапляються в спілкуванні, тим самим збіднюючи й індивідуальну, і колективну мовну картину світу»⁷. Із властивим Лідії Андріївні оптимізмом, вона все ж вірить у перспективи гарного й красивого українського слова, у творення нової естетичної парадигми нашої мови.

Не перестали бути актуальними для Л. А. Лисиченко проблеми української діалектології; дослідниця узагальнила й систематизувала свої наукові спостереження в монографії «Говірки Східної Слобожанщини: поліаспектний аналіз» (2013)⁸. Ця праця є не лише лінгвістичним поглядом на діалекти української мови регіону (сфера лінгвогеографії), а й спробою історико-філософського осмислення діалектної диференціації живих

---

⁷ Лисиченко Л. А. Ці невичерпні глибини мови: Наукова монографія. – Харків: Видавнича група «Основа», 2011. – С. 127–128.

⁸ Лисиченко Л. А. Говірки Східної Слобожанщини: поліаспектний аналіз [монографія]; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків: Монограф, 2014. – 147 с.

мов. Діалект Л. А. Лисиченко розглядає як історичну категорію, як мовний субстрат, що виникає на певному етапі формування етносу й мусить або стати основою для формування мови народності чи нації, або влитися в єдину мову народу, отже зникнути. Але це зникнення, на думку вченої, не є витисненням діалекту з мовної системи завдяки впливу літературної мови, насамперед ідеться про діалектичну взаємодію між говорами й літературною мовою як поступову інтеграцію діалектів у єдину мову народу⁹.

Із особливою пошаною ставиться Лідія Андріївна до рідного краю і до його видатних діячів. Це виявилось й у її величезній роботі з редагування двох колективних монографій – «Рідний край» (1994) і «Харків – моя мала батьківщина» (2013) (до яких і сама написала чимало сторінок) і в увазі до постаті О. О. Потебні й представників Харківської філологічної школи (І. Рижський, І. Срезневський, Л. Булаховський та ін.). Не обійшла увагою Л. А. Лисиченко й харківських письменників (Г. Квітка-Основ'яненко, М. Костомаров, М. Петренко, М. Семенко та ін.), які не тільки пропагували українське слово, а й виховували українського читача, прищеплюючи йому смак до української літератури, відстоюючи

---

⁹ Лисиченко Л. А. Говірки Східної Слобожанщини: поліаспектний аналіз [монографія]; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків: Монограф, 2014. – С. 6.

місце української мови й літератури у світовому літературному просторі.

З ініціативи професора Л. А. Лисиченко наприкінці 80-их років XX століття було відновлено діяльність Харківського історико-філологічного товариства, що колись було започатковане О. О. Потебнею та М. Ф. Сумцовим. Вона стала й першим головою оновленого товариства, пізніше передавши кермо молоді. Данина пам'яті славетних харків'ян уперше була висловлена в статті «Харків – колыска українського відродження».

Логічним продовженням опрацювання теоретико-практичного досвіду харківських філологічних традицій стала монографія Л. А. Лисиченко (у співпраці з Т. Ю. Лисиченко) «Харківська філологічна школа. Лінгвістичні традиції» (2015). Харківська філологічна школа — це наукова традиція, що існує вже понад двісті років і має оригінальне обличчя в колі світової філології. Діяльність представників цієї школи була зумовлена культурно-історичними передумовами: функціонування Харківського колегіуму, що формував у регіоні інтелектуальне середовище, та наявність морального натхненника – філософа й письменника-просвітителя Г. С. Сковороди, що забезпечило наявність значного прошарку грамотних і освічених людей; піднесення духу національного відродження й зацікавленість у національних пам'ятках, документах, народній творчості. І нарешті, відкриття в Харкові університету як осередку

науки й культури не тільки в регіоні, але й у всій тодішній державі¹⁰. Тому харківські вчені усвідомлювали філологію як науку, що охоплювала і власне мову, і суміжні з нею фольклор, етнографію, історію, літературу, культуру та ін. Усе це створювало розуміння філології як синкретичної науки на відміну від традиції деяких зарубіжних і вітчизняних лінгвістичних шкіл зосереджувати увагу на проблемах граматики.

Аналізуючи досвід Харківської філологічної школи в її концепціях і положеннях, Л. А. Лисиченко виокремлює лінгвістичну традицію як найбільш тривалу в часі й багатоманітну в сфері дослідницьких методологій. Характерними ознаками Харківської філологічної школи авторка називає відкритість і широку філологічну спрямованість. Відкритість школи, на думку Л. А. Лисиченко, полягала в тому, що корпус її професорів поповнювався спеціалістами з інших країн (зокрема, Німеччини) і регіонів тодішньої Російської держави, а також у тому, що її представники працювали в інших закладах і привносили її ідеї в різні наукові школи. Філологічна спрямованість Харківської школи визначалася тим, що вже в першій половині XIX ст. молоді філологи Харкова захоплювалися питаннями історії української мови

---

¹⁰ Лисиченко Л. А. Харківська філологічна школа. Лінгвістичні традиції / Л. А. Лисиченко, Т. Ю. Лисиченко. – Харків: ХТМТ, 2015. – С. 157.

та культури й приділяли значну увагу збиранню фольклорних матеріалів (саме так з'явилася «Запорожская старина» Із. І. Срезневського). Третя особливість Харківської філологічної школи – зацікавленість учених питаннями слов'янознавства та слов'янських мов (Із. І. Срезневський був першим доктором слов'янознавства в тодішній Російській державі)¹¹.

На тлі широкого історико-лінгвістичного огляду Л. А. Лисиченко вирізняє три пріоритетні наукові пости: насамперед Олександра Опанасовича Потєбню, його попередника – Ізмаїла Івановича Срезневського і, нарешті, Леоніда Арсеновича Булаховського, коментуючи науковий доробок кожного з них відповідно до часу та завдань, що стояли перед мовознавством у той період. На переконання авторів книги, ці три видатні наукові особистості характеризують багатоаспектність і глибину Харківської лінгвістичної традиції. Не позбавлене дослідницькою увагою й мовознавство ХХ століття, яке в рамках Харківської філологічної школи було позначене розмежуванням літературознавства та мовознавства, русистики й україністики, виявленням мовних аспектів лінгвістичних досліджень (стилістика, лінгвістика тексту, прикладна лінгвістика та ін.). Потужний акцент

---

¹¹ Лисиченко Л. А. Харківська філологічна школа. Лінгвістичні традиції / Л. А. Лисиченко, Т. Ю. Лисиченко. – Харків: ХТМТ, 2015. – С. 158.

ставить Л. А. Лисиченко й на розробці представниками лінгвістичної школи методів упровадження української мови в усі сфери життя та її викладання у вищих і середніх освітніх закладах.

Помітним є внесок самої Л. А. Лисиченко в лінгводидактичний аспект вивчення мови в закладах вищої та середньої освіти. Нею було підготовлено ряд методичних рекомендацій для студентів-філологів з вивчення різних розділів мовознавства української і російської мов, завдання для контрольних робіт з історичної граматики й методики вивчення української мови, посібники «Семасиология» (у співавторстві з Г. В. Павловською, І. І. Степанченком, А. М. Черняк), «Лексика української мови» (у співавторстві з А. П. Яреценком), «Современный русский язык. Лексикология и фразеология» та ін.

Для методичних потреб середньої освіти й удосконалення професійної компетенції вчителя-словесника були опубліковані рекомендації щодо вивчення в школі лексичної семантики (у співавторстві з О. А. Олексенко й І. В. Тимченко), лексичної синонімії (у співавторстві з Л. С. Загребельною), формування мовної майстерності філолога: науково-популярні видання для учнів «Бесіди про рідне слово», «Азбука культури поведінки», орфографічний словник української мови (у співавторстві з М. Ф. Гетьманцем), матеріали для учасників олімпіади школярів (у співавторстві

з П. О. Редіним); навчальні посібники «Українська мова. 10–11 клас», «Українська мова. Практикум. 10–11 клас» (у співавторстві з О. О. Маленко). Не оминула Л. А. Лисиченко увагою й періодичні видання для вчителів-словесників (всеукраїнські науково-методичні журнали «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Вивчаємо українську мову та літературу»), подаючи свої теоретико-практичні нароби з вивчення лексикології та стилістики в школі, розвитку усного та писемного мовлення, позакласної роботи з мови (статті «Слово і контекст», «Антоніми в українській мові», «Формування національної мовної картини світу у викладанні рідної мови», «Лінгвістичні дослідження на допомогу вчителю», «На книжкову полицю вчителю-словеснику: художня проза в лінгвостилістичному вимірі»).

* * *

Поряд із власною науковою діяльністю, результати якої представлено в понад 160 публікаціях, професор Л. А. Лисиченко надає велику допомогу молодим ученим, нікому й ніколи не відмовляючи в консультації та пораді. Ідеї вченої у сфері лексикології, граматики, лінгвостилістики зазнали еволюції в наукових дослідженнях її учнів, що зумовило формування наукової школи професора Лисиченко. Після захисту докторської

дисертації навколо Лідії Андріївни одразу утворився гурток молоді з числа викладачів кафедри української й російської мов педагогічного інституту, які побачили перспективу свого наукового зростання. Молоді викладачі кафедри української мови невдовзі стали аспірантами професора Л. А. Лисиченко, втілюючи концепції вчителя у власних дослідженнях мовної системи.

За науковим керівництвом Л. А. Лисиченко було захищено 4 докторських і 30 кандидатських дисертацій. Для докторів філологічних наук, професорів Л. М. Пелепейченко, В. П. Сімонок, О. О. Маленко, К. Ю. Голобородька – Лідія Андріївна стала не тільки науковим консультантом, а й мудрим наставником, порадиником у складних життєвих ситуаціях. І студенти, і знані науковці завжди з увагою слухають виступи професора Л. А. Лисиченко на лекціях і різних наукових зібраннях, покладаючись на її професійний досвід й аналітичний розум, гостре відчуття часу в науковому поступі, сміливість і креативність мислення.

З моменту створення в ХДПІ імені Г. С. Сковороди спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських, а за тим і докторських дисертацій з шифру 10.02.01 – «українська мова», Лідія Андріївна працювала головою ради (1991–1995; 1996–2003), потім була її членом (2003–2015), беручи активну участь в обговоренні дисертаційних розвідок, полемізуючи з нагальних мово-

знавчих питань, відстоюючи позицію еколога української мови, убачаючи її майбутнє як розвиненої, стилістично поліфункційної європейської мови.

Багатьох науковців України професор Лисиченко «вихрестила» як опонент і рецензент кандидатських і докторських робіт, монографій, авторефератів. Серед мовознавців, становленню й утвердженню яких у науці сприяли рецензії, відгуки на їхні праці знаного вченого, – були і є відомі в Україні доктори філологічних наук, професори В. Д. Ужченко (м. Луганськ), Г. Ф. Калашникова (м. Харків), В. С. Калашник (м. Харків), Л. І. Шевченко (м. Київ), Т. А. Космеда (м. Львів), О. Ю. Карпенко (м. Одеса), Л. В. Кравець (м. Київ) та інші. Наукові ідеї й концепції професора Л. А. Лисиченко, її громадська позиція й високі людські якості гуртують навколо неї відомих в Україні мовознавців, літераторів, педагогів, тож у колі однодумців Лідії Андріївни – представники української філологічної еліти з різних регіонів України.

За великі заслуги в освіті й науці, громадському житті країни професора Лідію Андріївну Лисиченко було нагороджено численними урядовими нагородами, зокрема медаллю «Учасник Великої Вітчизняної війни», медаллю А. М. Макаренка, почесними знаками «Відмінник народної освіти УРСР», «Відмінник народної освіти Узбецької РСР», почесними грамотами Міні-

стерства освіти УРСР та Українського республіканського комітету профспілок працівників освіти, вищої школи і наукових установ, дипломом першого обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена», почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, почесними грамотами Харківської обласної державної адміністрації, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наприкінці 80-их років ХХ ст. Лідія Андріївна започаткувала на кафедрі збірник наукових праць з питань мовознавства ««Лінгвістичні дослідження» й майже 25 років була його головним редактором. Сьогодні цей збірник є одним із відомих фахових видань в Україні та за її межами, він зареєстрований у міжнародних каталогах періодичних видань і базах даних.

* * *

Л. А. Лисиченко завжди в активному інтелектуально-творчому русі. Окрім мовознавчих праць, з-під її пера вийшли зворушливі мемуари «І на тім рушникові» (2012), у яких автор відтворила свій життєвий шлях на тлі суспільно-історичної доби, «пройшовши» разом із читачем етапи свого людського й наукового зростання, відкриваючи невідомі сторінки з історії рідного університету, факультету й кафедри. Слід за цією книгою з'явилися «Есеї про любов» (2016), де Лідія Андріївна постає перед читачем глибокою ліричною натурою,

для якої найбільшою цінністю є любов – до близьких і рідних людей, друзів, колег, до життя в його неповторності, унікальності, різнобарв'ї емоцій і почуттів, думок і подій, мрій і досягнень.

Лідія Андріївна Лисиченко – людина своєї епохи, яка сформувала її дух, гідність, людські та суспільні чесноти й цінності. Вона щиро й вдячно несе життям те, що дала їй доля – родинне тепло, горе війни й радість відбудови, зростання разом зі своєю країною й людьми, що поруч, досягнення вершин на педагогічній і науковій ниві.

Що завжди захоплює в ній?

Розум, рух, енергія, пошук, праця, сміливість, невтомність – те, що окреслює Науку.

Благородство, порядність, чесність, справедливість, щирість, щедрість – те, що визначає Людину.

Любов, краса, привабливість, загадковість, мудрість – те, що символізує Жінку.

Вочевидь, саме про Лідію Лисиченко поетичні рядки вітання, надіслані свого часу професором Миколою Степаненком на честь відомої харківської лінгвістки, у яких прозоріє ідея духовної й життєвої обраності нашого Вчителя:

*Народжених весною любить Бог.
І долю рястом стелить рясно-рясно.
Нехай ніколи між земних тривог
Надія, Віра і Любов не згаснуть.*

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЄВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА Л. А. ЛИСИЧЕНКО

Лідія Андріївна Лисиченко (Півненко) народилася 24 березня 1928 року в с. Кам'янка Тростянецького району нині Сумської області (раніше – Охтирського повіту Харківської області) у родині Андрія Кузьмича Півненка й Тетяни Онисимівни Півненко (з роду Крючко).

1936–1941   Навчання в середній школі № 105 м. Харкова.

1941, серпень –   Евакуація разом із трестом «Укрсан-
1943, грудень   техбуд», де працював батько, до м. Новосибірськ (Росія); навчання в середній школі № 56; робота на військовому підприємстві, у колгоспі.

1943, грудень –   Навчання в середній школі № 33 м. Хар-
1946, червень   кова після повернення з евакуації.

1946–1951   Навчання на відділенні української мови та літератури філологічного факультету Харківського державного університету імені О. М. Горького, яке закінчила з відзнакою.

- 1951–1955** Аспірантура на кафедрі української мови; науковим керівником аспірантки було призначено професора Ф. П. Медведєва.
- 19 травня 1955 року** Захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (тема: «Особливості говірок східних районів (Куп'янського й Дворічанського) Харківської області»; ця дисертація стала першою монографічною роботою, присвяченою говіркам цього регіону Слобожанщини).
- Від 1955 року (із перервою)** Після закінченні аспірантури й передодні захисту кандидатської дисертації Л. А. Лисиченко почала працювати в Харківському державному педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди викладачем кафедри української мови (завідувач кафедри – кандидат філологічних наук, доцент О. Я. Петренко).
- 1960–1967** Через реорганізації педагогічних вишів, зокрема й Харківського педін-

ституту, Л. А. Лисиченко працювала доцентом кафедри української мови ХДУ імені О. М. Горького.

1967

Із відновленням педагогічного інституту Л. А. Лисиченко рекомендовано їй за конкурсом призначено завідувачем кафедри української мови, чому сприяли дослідницька й педагогічна активність, а також високі людські й громадянські якості молодого вченого.

1967–2003

Робота на посаді завідувача кафедри української мови ХНПУ (ХДПІ) імені Г. С. Сковороди.

1969

Нагородження медаллю А. С. Макаренка за заслуги в галузі освіти й педагогічної науки. Української РСР.

1972–1980

Робота на посаді декана філологічного факультету ХДПІ імені Г. С. Сковороди.

1972

Нагородження почесною грамотою Міністерства освіти УРСР та Українського республіканського комітету

профспілок працівників освіти, вищої школи і наукових установ.

- 1974** Нагородження нагрудним знаком «Відмінник народної освіти Узбецької РСР».
- 1978** Нагородження почесною грамотою Міністерства освіти УРСР та Українського республіканського комітету профспілок працівників освіти, вищої школи і наукових установ.
- 1978** Захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук (тема дисертації: «Семантична структура слова в українській мові»).
- 1979** Присвоєння наукового ступеня доктора філологічних наук.
- 1981** Присвоєння вченого звання професора.
- 1985** Міністерством освіти УРСР видано нагрудний знак «Відмінник народної освіти».

- 1987** За ініціативи Л. А. Лисиченко було відновлено діяльність Харківського історико-філологічного товариства, що колись було започатковане О. О. Потебнею та М. Ф. Сумцовим.
- 1988–2015** Головний редактор збірника наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Лінгвістичні дослідження».
- 1991–1995** Голова спеціалізованої вченої ради К.113.24.01 із захисту кандидатських дисертацій у Харківському державному педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди.
- 1996–2003** Голова спеціалізованої вченої ради Д.64.053.03 із захисту докторських дисертацій у Харківському державному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.
- 1999** Дипломант I-го обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» в номінації «завідувач кафедри».

- 2003–2015** Професор кафедри української мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
- 2003–2015** Член спеціалізованої вченої ради К.64.053.05 із захисту кандидатських дисертацій у Харківському державному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.
- 2003** Почесна грамота Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди з нагоди 75-річчя.
- 2003–2018** Член редколегії всеукраїнського науково-методичного журналу «Вивчаємо українську мову та літературу» ВГ «Основа».
- 2006–2018** Член редакційної колегії збірника наукових праць «Мова в професійному вимірі» Національного університету цивільного захисту України.
- 2008** Почесна грамота Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди з нагоди 80-річчя.

- 2012** Призначено довічну державну стипендію Указом Президента України № 451/2012 «Про призначення довічних державних стипендій видатним діячам освіти».
- 2013** Почесна нагорода «За вагомий внесок у розвиток освіти та науки» Міністерства надзвичайних ситуацій України в Національному університеті цивільного захисту України, почесним професором якого є Л. А. Лисиченко.
- 2013** Почесна грамота Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди з нагоди 85-річчя.
- 2014** Член журі конкурсу поетичних читань між вищими навчальними закладами системи ДСНЗ України до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка.
- 2017** Почесна грамота видавничої групи «Основа» з нагоди 15-річчя заснування видавництва за багаторічну участь у роботі редакційної колегії

науково-методичного журналу «Вивчаємо українську мову та літературу» й творчу співпрацю.

2017

Член оргкомітету Міжнародної онлайн конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» Національного університету цивільного захисту України.

**ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ЖИТТЯ
Й НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО.
РЕЦЕНЗІЇ НА ВИДАННЯ ПРОФЕСОРА**

1999

Стасевський С. Б. *Аналіз лексики української мови* (рецензія на книгу Л.А. Лисиченко «Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 1997. – 129 с.) // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Том 8. – Харків, 1999. – С. 236–237.

2003

Слово про вчителя // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць: До ювілею завідувача кафедри української мови, доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко. – Харків: ТОВ «ЕДЕНА», 2003. – С. 5–7.

2004

Муромцева О. Г., Ермоленко С. Я. *Лисиченко Лідія Андріївна* // Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004. – С. 312.

2007

Муромцева О. Г., Єрмоленко С. Я. *Лисиченко Лідія Андріївна* // Українська мова: Енциклопедія: Видання третє, зі змінами й доповненнями. – К., 2007. – С. 325.

Маленко О. О. *Сучасна лексична семантика: актуальність поза часом* (рецензія на книгу Л. А. Лисиченко «Лексико-семантична система української мови. Харків: ХНПУ, 2006) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2007. – Вип. 21. – С. 157–158.

Мойсієнко А. К. *У центрі дослідження – слово* (рецензія на книгу Л. А. Лисиченко «Лексико-семантична система української мови». Харків, 2006) // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – К.: Київський університет, 2007. – Вип. 14. – С. 134–135.

2008

Дорошенко С. І. *Завжди у творчому пошуку* // Слово. Думка. Людина : Збірник наукових праць з актуальних проблем лінгвістики (До 80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 5–10.

Заблоцька Т. М. *А ти у нас все молода...* // Слово. Думка. Людина: Збірник наукових праць з актуальних проблем лінгвістики (До 80-річчя від дня народження доктора

філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 22–24.

Тимченко І. В. *Віват, Вам, королево філології* // Слово. Думка. Людина: Збірник наукових праць з актуальних проблем лінгвістики (До 80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 25.

Балабуха К. Х. *Усміхнена* // Слово. Думка. Людина: Збірник наукових праць з актуальних проблем лінгвістики (До 80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 26.

2010

Шевченко Л. І. *Мовна картина світу в інтерпретації професора Л. А. Лисиченко* (стаття-рецензія на монографію Л. А. Лисиченко «Лексико-семантичний вимір мовної картини світу». Харків: Вид. група «Основа», 2009) // Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика. – К.: Київський університет, 2010. – Вип. 21. – С. 140–150.

2011

Кочан І. М., Захлюпана Н. І. *Лисиченко Лідія Андріївна* // Українська лінгводидактика в іменах. – Львів, 2011. – С. 106–107.

Шевченко Л. І. *Мовна картина світу в інтерпретації професора Л. А. Лисиченко* (рецензія на книгу Л. А. Лисиченко «Лексико-семантичний вимір мовної картини світу». Харків: ВГ «Основа», 2009) // *Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. – Харків, 2011. – Вип. 31. – С. 217–223.

2012

Маленко О. О. *Людина свої епохи* // Лідія Лисиченко. *І на тім рушникові...* – Харків, 2012. – С. 5–6.

Шевченко Л. І. «*На перехресних стежках життя зустрічалося багато прекрасних людей...*» (стаття-рецензія на книгу: Лисиченко Л. А. *І на тім рушникові... : Спогади* / Вст. ст. О. Маленко. Харків: Вид-во «НТМТ», 2012) // *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. – К.: Київський університет, 2012. – Вип. 25. – С. 215–224.

2013

Лінгвістична школа доктора філологічних наук, професора Л. А. Лисиченко / уклад. С. І. Дорошенко, О. О. Маленко; Харк. нац. пед. у-т імені Г. С. Сковороди. – Харків: Монограф, 2013. – 36 с.

Маленко О. О. *Професор Лідія Андріївна Лисиченко – Науковець, Вчитель, Людина* // *Культура слова*. – 2013. – Вип. 78. – С. 51–54.

2014

Наукова особистість Л. А. Лисиченко в українському мовознавстві // Л. А. Лисиченко, О. А. Олексенко, О. О. Маленко, Т. Ю. Лисиченко. Кафедра української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: традиції, досвід, персоналії. – Харків, 2014. – С. 48–57.

2015

Бездітко В. І. Шануємо Вчителя, схиляємося перед Людиною! До дня народження професора Лідії Лисиченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – № 11 (411). – 2015. – С. 38–39.

2016

Маленко О. О. Слово про автора // Лідія Лисиченко. Есеї про любов. – Харків, 2016. – С. 5–7.

2018

Калашник В. С. Багатозначність творчої особистості професора Лідії Андріївни Лисиченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2018. – № 7–8. – С. 64–65.

Дорошенко С. І. Лідія Андріївна Лисиченко як наукова цінність // Лінгвістичні дослідження : Збірник нау-

кових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2018. – Вип. 47. – С. 3–5.

Шевченко Л. І. *Український мовознавець Л. А. Лисиченко: наукова особистість у ритмах традиції, часу й культурної історії народу* // Лінгвістичні дослідження : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2018. – Вип. 47. – С. 6–12.

Лисиченко Т. Ю. *Мовно-естетичний образ жінки-вченого в палітрі спогадів колег, учнів, послідовників* // Лінгвістичні дослідження : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2018. – Вип. 47. – С. 23–32.

**ЖАНРОВО-ХРОНОЛОГІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ
ПРОФЕСОРА
ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО
(1952–2018 роки)**

Дисертації, автореферати

Особливості говірок східних районів (Куп'янського і Дворічанського) Харківської області: Дис. ... канд. філол. наук. – Харків, 1955. – 200 с.

Особливості говірок східних районів (Куп'янського і Дворічанського) Харківської області : Автореф. ... канд. філол. наук. – Харків: ХДУ, 1955. – 22 с.

Семантическая структура слова в украинском языке: Дис. ... докт. філол. наук. – К., 1978. – 400 с.

Семантическая структура слова в украинском языке: Автореф. ... докт. філол. наук. – К., 1978. – 36 с.

Індивідуальні монографії

Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Харків: Вища школа, 1977. – 114 с.

Лексико-семантична система української мови. – Харків: ХДПУ, 1997. – 148 с.

Лексико-семантична система української мови/ Видання друге, доповнене. – Харків: ХНПУ, 2006. – 150 с.

Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспекти: Наукова монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2008. – 272 с.

Лексико-семантичний вимір мовної картини світу: Монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2009. – 192 с.

Ці невичерпні глибини мови: Наукова монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2011. – 308 с.

«І на тім рушникові...» : Монографія-мемуари. – Харків: Вид-во «НТМТ», 2012. – 276 с.

Говірки Східної Слобожанщини: поліаспектний аналіз [монографія]; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків: Монограф, 2014. – 147 с.

Колективні монографії

Мовний образ простору і психологія поета: Наукова монографія. – Харків: ХДПУ, 2001. – 160 с. (у співавторстві з Скорбач Т. В.).

Харківський державний педагогічний університет. – Харків: ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2002. – С. 67–68 (у співавторстві).

Кафедра української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди:

традиції, досвід, персоналії. – Харків, 2014. –124 с.
(у співавторстві з Олексенко О. А., Маленко О. О.,
Лисиченко Т. Ю.).

Харківська філологічна школа. Лінгвістичні традиції. – Харків: Видавництво «НТМТ», 2015. – 232 с.
(у співавторстві з Лисиченко Т. Ю.).

Розділи в колективних монографіях

Харків – центр українського відродження : Розділ монографії // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 51–60.

Видатні просвітителі України : Розділ монографії // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 60–69.

Філологічна наука Харкова : Розділ монографії // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 376–398.

Читач і літературна мова : Розділ монографії // Літературна мова у просторі національної культури. – К.: ВГЦ «Київ. ун-т», 2004.

Лінгвістика //Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область. – К.: Знання України, 2009. – С. 165–185
(у співавторстві з О. А. Олексенко).

Словники, довідники, енциклопедії

Харківський колегіум // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

А. П. Шафарик // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

Топоніміка // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

Івченко Анатолій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 47.

Левін Григорій Михайлович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 58.

Ломакович Світлана Володимирівна // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 61–62.

Ім'я для вашої дитини: Довідник. – К., 1996. – 38 с.

Орфографічний словник української мови. – Харків, 1997 (у співавторстві з Гетьманцем М. Ф.).

Білодід Іван Костянтинович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 38.

Булаховський Леонід Арсенійович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 50–51.

Малишко Андрій Самійлович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 180.

Срезневський Ізмаїл Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 253–254.

Харківський колегіум // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 280–281.

Шевельов Юрій Володимирович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 295.

Шкляревський Георгій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 297.

Яновський Юрій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 309.

Підручники, посібники, методичні рекомендації, програми, дидактичні матеріали

Контрольні роботи з курсу методики української мови. – Харків: ХДУ, 1963. – 24 с.

Програма курсу сучасної української мови. – К.: Рад. школа, 1965 (у співавторстві з Веселовською З. М.).

Контрольні роботи з історичної граматики української мови. – Харків: ХДУ, 1965 (у співавторстві з Медведєвим Ф. П.).

Завдання з української мови для заочних підготовчих курсів. – Харків: ХДУ, 1970. – 46 с.

Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. – К.: Вища школа, 1973. – С. 52 (у співавторстві з Яреценком А. П.).

Фразеология и ее изучение в школе. – Харків, 1974. – 19 с. (у співавторстві з Павловською Г. В.).

Лексикологія сучасної української мови. – Харків: «Вища школа», 1977.

Лексичні синоніми і їх вивчення в школі. – Харків: ХДП, 1984. – 32 с. (у співавторстві з Загребельною Л. С.).

Лексична семантика і її вивчення в школі. – Харків: ХДП, 1986. – 28 с. (у співавторстві з Олексенко О. А., Тимченко І. В.).

Культура речи лектора-пропагандиста. – Харків: Общ. «Знание», 1986. – 24 с. (у співавторстві з Павловською Г. В.).

Семасиология. – Харьков, ХГПИ, 1986. 61 с. (у співавторстві з Павловською Г. В., Степанченком І. І., Черняк Л. М.).

Шляхи підвищення ефективності підготовки вчителя-словесника. – К.: Мінпрос УРСР, 1987 (у співавторстві з Олексенко О. А., Редіним П. О.).

Сопоставительная характеристика базовых лексико-семантических явлений. – Кировоград, 1987.

Лексика української мови. Вип. І. – Харків: ХДП, 1988. – 52 с. (у співавторстві з Яреценком А. П.).

Лексика української мови. Вип. II – Харків: ХДПІ, 1988. – 52 с. (у співавторстві з Яреценком А. П.).

Формування активної життєвої позиції учнів на уроках української мови (Методичні рекомендації для вчителів). – Харків: ХДПІ, 1989. – 38 с. (у співавторстві з Л. Г. Пенцовою).

Бесіди про рідне слово. Слово і його значення. – Харків: ХДПУ, 1993. – 140 с.

Современный русский язык: Лексикология и фразеология: Пособие. – К., 1993. – 144 с.

Лексикология современного русского языка: Пособие. – К.: Освіта, 1994.

Азбука культури поведінки: Методичний посібник. – К.: Укр. вид-во, 1995. – 33 с.

Українська мова: 10–11 класи. Навчальний посібник. – Харків: Світ дитинства, 2000 (у співавторстві з Маленко О. О.).

Культура мови державного службовця: Навч. посібник. Вид. 2-е. – Харків, 2002. – С. 3–25 (у співавторстві).

Українська мова: Методичні матеріали для учасників олімпіади школярів. – Харків: Магістр, 2003 (у співавторстві з Редіним П. О.).

Ділова українська мова в державному управлінні. Усне ділове мовлення: Навч. посіб. – Ч. 2. – Харків: Магістр, 2003. – 63 с. (у співавторстві).

Лексико-семантична система української мови: Підручник. – Харків: ХНПУ, 2006. – 150 с.

Українська мова: Практикум. 10–11 кл.: Навч. посібник (у співавторстві з Маленко О. О.). – Харків: ВГ «Основа», 2008. – 302 с.

Старослов'янська мова: курс лекцій, завдання для практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи. Навч. посібник для студентів-філологів. – Харків: ХНПУ, 2011. – 89 с. (у співавторстві з Тимченко І. В., Яковлевою В. Б.).

Рецензії на наукові монографії, підручники

Кочерган М. П. Слово і контекст: лексична сполучуваність і значення слова (Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1980): Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1981. – № 9. – С. 74–75.

Конфедерат І. М. Комплексне повторення на уроках української мови: Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 3. – С. 56–57.

Алефіренко М. Ф. Фразеологічна система української мови: Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 7 (у співавторстві з Тимченко І. В.).

Нове в ономастиці (рецензія на монографію О. Ю. Карпенко «Проблематика когнітивної ономасти-

ки». Одеса, 2006) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип. 20. – С. 173–175.

Лінгвістичні дослідження на допомогу вчителю (рецензія на монографію Черемської О. С. «Лексична та граматична інтерференція в сучасній українській літературній мові (на матеріалі преси Харківщини 50–80-их років ХХ ст.)». Харків: Вид. дім «ІНЖЕК», 2006) // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 28. – С. 39.

Нове життя нового прагне слова [рецензія] // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 22–23. – С. 71 (у співавторстві з Маленко О. О.).

Науково-інтелектуальний вимір сучасної філологічної освіти студентів-магістрів (Програми курсів «Проблеми інтелектуальної еволюції української літературної мови», «Актуальні дослідницькі епістери в українському мовознавстві» / Упорядник д-р філол. наук, проф. Л. І. Шевченко / Кафедра історії та стилістики української мови. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2009) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2010. – Вип. 30. – С. 226–227.

На книжкову полицю словеснику: художня проза в лінгвостилістичному вимірі (рецензія) // Вивчає-

мо українську мову та літературу. – 2010. – № 30. – С. 30–32.

Мовно-естетичні знаки національної культури як ключ до пізнання духовного світу людини (рецензія на книгу С. Я. Єрмоленко «Мовно-естетичні знаки української культури. К.: Інститут української мови НАН України, 2009) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2010. – Вип. 30. – С. 224–225.

Динамічні процеси метафори в парадигмі когнітивної лінгвістики (рецензія на монографію Л. В. Кравець «Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. К.: ВЦ «Академія», 2012. 416 с.) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 34. – С. 280–281.

Ще крок до наукового взаєморозуміння (Мова. Культура. Взаєморозуміння: Зб. наук. праць. Дрогобич: Коло, 2011. Вип. 1. 372 с.) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2013. – Вип. 35. – С. 291–293 (у співавторстві з Тимченко І. В.).

Статті, тези

1952

Архаїчні назви в східнослов'янських говірках // Праці XII Республ. діалектологічної наради. – К., 1952. – С. 336–342.

1956

До характеристики морфологічних явищ у східних районах Харківської області // XI звітно-наукова конференція: Тези доповідей. – Харків, ХДП, 1956. – С. 45–47.

1957

Зі спостережень над фонетичними особливостями говірок Куп'янського і Дворічанського районів Харківської області // Наукові записки Харківського педагогічного інституту. – Харків, 1957. – Т. XXV. – С. 81–92.

1958

Зі спостережень над системою словотворення в говірках східної Харківщини // Наукові записки Харківського педагогічного інституту. – Харків, 1958. – Т. XXIX. – С. 68–72.

До топоніміки Куп'янського і Дворічанського районів Харківської області // XII звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків, ХДП, 1958. – С. 23–24.

Зі спостережень над словотворчими явищами в поезіях Лесі Українки // XIII звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1958. – С. 15–17.

1959

Зі спостережень над словотворчими засобами в поезіях Лесі Українки. Суфіксальний словотвір прикметників // XIV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1959. – С. 28–31.

1960

Деякі риси словникового складу с. Колодязне Дворічанського району Харківської області // XV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1960. – С. 18–19.

До вивчення лексики Слобожанщини // Матеріали XII діалектичної конференції. – К., 1960.

Зі спостережень над словотворчими засобами в поезіях Лесі Українки // XV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1960. – С. 17–18.

1963

Роль Лесі Українки в розвитку словотворчих засобів української літературної мови / Творчість Лесі Українки: Тези республіканської конференції. – Львів: Львівський університет, 1963. – С. 42–44.

1964

І. Франко – борець за єдину українську літературну мову // Франко-вчений: Тези доповідей II наукової конференції. – Львів: ЛДУ, 1964 (у співавторстві з Медведєвим Ф. П., Наконечним М. Ф.).

1965

Архаїчні назви одягу в говірках Слобожанщини // XII республіканська діалектологічна конференція: Тези доповідей. – К., 1965.

Синтаксис контексту в «Мисливських усмішках» О. Вишні // Питання літературознавства і мовознавства. – Харків: ХДУ, 1965. – С. 46–48.

Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову // Іван Франко: Збірник. – Львів: ЛДУ, 1965.

Зі спостережень над мовними традиціями Т. Шевченка в поезіях А. Малишка // Вісник Харківського державного університету. – Харків: ХДУ, 1965. – Т. 7. – С. 42–47.

1967

Майстерність оповідача в «Мисливських усмішках» О. Вишні // Вісник Харківського державного університету. – Харків: ХДУ, 1967.

Фразеологія в українській радянській поезії // Питання літературознавства і мовознавства. – Харків: ХДУ, 1967. – С. 34–38.

1969

Роль контексту у фразеологізації словосполучення // Матеріали ювілейної сесії ХДП ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 1969. – С. 35–38.

Словоскладання як засіб словотворення у творах Лесі Українки // Питання словотвору східнослов'янських мов. Матеріали міжвузівської респ. наук. конф. – К. : Наук. думка, 1969. – С. 154–155.

1972

До питання про місце ФО комунікативного типу у фразеологічних системах // Питання фразеології східнослов'янських мов: Збірник. – К.: Наук. думка, 1972.

Сравнительно-сопоставительная характеристика некоторых фразеологизмов русского и украинского языков: Тезисы докладов. – Новгород, 1972. – С. 34–37.

Формирование у школьников навыков работы со словарём. – Харьков: Общ. «Знание», 1972. – 16 с. (у співавторстві з Федоренко І. Т.).

1975

Диахронические процессы в семантической структуре многозначного слова // Актуальные проблемы исторической лексикологии восточнославянских языков: Тезисы докладов и сообщений. – Днепропетровск, 1975.

Сравнительно-сопоставительное изучение фразеологических единиц русского и украинского языков в условии двуязычия // Всесоюзная научная конференция по проблемам обучения русскому языку в условиях близкородственного билингвизма: Материалы конференции. – Минск, 1975. С. 67–72 (у співавторстві з Павловською Г. В.).

Сопоставительное исследование русской и украинской фразеологии / Сопоставительное исследование русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 1975 (у співавторстві з Павловською Г. В.).

1976

Антоніми в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1976. – № 1.

Общие процессы в развитии семантической структуры многоязычного слова в современном русском языке // Научно-технический прогресс и язык: Тезисы докладов республиканской научной конференции. – Житомир, 1976. – С. 45–47.

1977

Топологічна структура полісемантичних іменників у сучасній українській мові // Мовознавство. – 1977. – № 2. – С. 23–27.

1980

Слово – теж діло // Прапор. – 1980. – № 4. – С. 127–128.

1982

Контрольні роботи з методики викладання української мови в середній школі. – Харків: ХДУ, 1982. – 26 с. (у співавторстві з Бацієм І. С.).

Співвідношення логічного і лінгвістичного в лексико-семантичній системі // Лексика української мови в її зв'язку із сусідніми словами: Тези республіканської наукової конференції. – Ужгород, 1982. – С. 47–48.

1983

Міжрівневі зв'язки в лексико-семантичній системі // Українське мовознавство. – 1983. – Вип. 10. – С. 20–27.

1984

Типи лексичної конотації // Семантика языка и текста: Сборник научных работ. – Кировоград, 1984. – С. 22–26 (у співавторстві з Загребельною Л. С.).

Основные параметры исследования семантической структуры многозначного слова // Актуальные проблемы семантических исследований: Сборник научных трудов. – Харьков: ХГПИ, 1984 [депон. № 16876 от 25.05.84].

Прогнозування особистості вчителя-словесника // Педагогічно-фахова підготовка вчителів-філологів: Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 1984. – С. 28–32.

Семантика языка и текста: к проблеме изучения русского языка в союзных республиках // Тезисы межвузовской научной конференции 15–17 мая 1984 г. – Кировоград, 1984. – С. 219.

1985

Лексическая коннотация и ее роль в структуре синонимической группы // Українське мовознавство. – 1985. – Вип. 13. – С. 25–32 (у співавторстві з Загребельною Л. С.).

Семантична структура багатозначних віддієслівних іменників із прямим значенням дії // Творча спадщина О. О. Потебні й сучасні філологічні науки (До 150-річчя з дня народження О. О. Потебні) : Тези республіканської наукової конференції. – Харків, 1985. – С. 52–54.

1986

Мовна майстерність учителя-пропагандиста // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 10. – С. 32–36.

1987

Лексические синонимы как средство противопоставления ЛСВ в полисемантическом слове // Ленинские чтения. – Харьков: ХГПИ, 1987. – С. 24–27.

1988

Лексичне значення, полісемія і синонімія як співвідносні явища // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПІ імені Г. С. Сковороди. – Харків: ХДПІ, 1988. – Вип. 1. – С. 3–7.

Изучение системных лексико-семантических связей в вузе с учетом близкородственного билингвизма // Двухязычие в советском обществе: Тезисы республиканской научной конференции. – Винница, 1988 (у співавторстві з Пелепейченко Л. М.).

Лексические синонимы и полисемия // Семантика слова в языке и художественном тексте: Сборник научных трудов. – Харків, ХДПІ, 1988 [депон. № 35188 от 17.08.88].

Лексико-семантические условия субстантивации // Ленинские чтения по итогам научно-исследовательской работы в 1987 г. – Харьков: ХГПИ, 1988. – С. 18–22.

1991

Место французских наименований лиц в картине мира украинского языка // Материалы V научной конференции

по проблемам семантических исследований. – Москва-Харьков, 1991. – С. 62–72 (у співавторстві з Сімонок В. П.).

Концептуальная и языковая картины мира и их взаимодействие // Семантика и прагматика языковых единиц: Сборник научных трудов. – Харьков, 1991. – С. 24–28.

1992

Мовний світ Григорія Сковороди // Тези доповідей республіканської наукової конференції, присвяченої 270-річчю з дня народження українського поета і філософа «Проблеми вивчення наукової і художньої спадщини Г. Сковороди». – Харків: ХДПІ, 1992. – С. 49.

Фразеологія в мовній картині світу Григорія Сковороди // Тези доповідей республіканської наукової конференції, присвяченої 270-річчю з дня народження українського поета і філософа «Проблеми вивчення наукової і художньої спадщини Г. Сковороди». – Харків: ХДПІ, 1992. – 50 с. (у співавторстві з Тимченко І. В.).

Про характер мотивованості семантичної структури віддієслівних іменників // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПІ імені Г. С. Сковороди. – Харків: ХДПІ, 1992. – Вип. 2. – С. 3–13.

1993

Некоторые факторы формирования поэтической картины мира писателя // Материалы VI научной кон-

ференции по проблемам семантических исследований «Стилистика русского языка: теоретический и сопоставительный аспекты»; ч. III. «Семантика и стилистика художественных текстов». – Киев-Харьков: Институт языковедения АН Украины, ХДПИ, 1993.

Психологический портрет писателя в его поэтической картине мира // Лексика русского языка и методика ее изучения в школе. – Киев-Харьков, 1993. – С. 100–102.

Современный русский язык: Лексикология и фразеология: Пособие. – К., 1993. – 144 с. (у співавторстві з Г. В. Павловською, Л. М. Пелепейченко, І. І. Степанченком, Л. М. Черняк).

1994

Стан і ситуація в сучасній українській мові // Филологический анализ: Теорія, методика, практика: Межрегиональный сборник научных статей. – Харьков-Херсон, 1994. – Вып. 6. – С. 24–27.

Творчість М. Хвильового в становленні сучасної української літературної мови // М. Хвильовий. Проблеми творчості: тези доповідей. – Харків: ХДПУ, 1994. – С. 18–20.

1995

Мовна картина світу поета і його психологічний портрет // Межрегиональный сборник научных статей. – Киев, Днепрпетровск, Херсон. – 1995. – С. 12–20.

Общая и индивидуальная языковая картина мира // Русская филология . Украинский вестник: Республиканский научно-методический журнал. – Харьков, 1995. – № 2–3. – С. 3–6.

Формування мовної картини світу людини як засіб її духовного збагачення // Українська духовна культура в системі національної освіти: наукова конференція 18–19 квітня 1995 року. – Харків, 1995. – С. 4–8.

1996

Мовна картина світу й стан мови // Мировая культура: традиции и перспективы: Международный сборник научных исследований. – Киев-Москва-Херсон, 1996. – Т. 1. – С. 12–16.

А. Кримський – поет, мовний світ його творчості // Феномен Агатангела Кримського: Матеріали ювілейної наукової конференції. – Харків, 1996.

Мовна картина простору і часу поезії А. Кримського // Тенденції розвитку української література та літературної критики нових часів: Тези доповідей міжвузівської наук.-теор. конференції 15–16 травня 1996 року. – Харків, 1996. – С. 83–84.

Мова і психологічний тип поета // Мовознавство: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. – Харків: Око, 1996.

1997

Володимир Самійленко і мова його творів // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 1997. – Вип. 3. – С. 7–12.

Художній простір у мовній картині світу поетичного твору // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 1997. – Вип. 3. – С. 3–7.

Зауваження щодо мовної редакції українського правопису // Український правопис: Так і ні. – К.: Рідна мова, 1997.

1998

Мовна картина світу та її рівні // Збірник ХІФТ. – Харків, 1998. – Т. 6. – С. 129–144.

1999

Сергій Іванович Дорошенко // Наукові праці професора С. І. Дорошенка. – Харків, ХДПУ, 1999. – С. 3–7.

«Слово о полку Ігоревім» і мова його часу // Збірник ХІФТ. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 125–140.

2000

Психологічна детермінованість художнього мовлення // Вісник Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. – № 491. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2000.

2001

Психологічний аспект художнього мовлення // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. – №493. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2001.

Силуети: Олена Андріївна Олексенко. Ірина Вікторівна Тимченко. Олена Олегівна Маленко // Слобожанщина : Літературно-художній, суспільно-політичний та теоретико-методологічний журнал. – 2001. – № 20. – С. 97–98.

2002

Методологічні засади вивчення і впровадження української мови як державної // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наук. пр.: У двох частинах. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2002. – № 2 (13). – Ч. II.

Психологічний фактор у поетичному мовленні // Українське мовознавство. – 2002. – № 4.

Літературна мова і читач // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків: ОВС, 2002. – Вип. 9. – С. 100–104.

2003

Українська мова – мова української держави // Вивчаємо українську мову і літературу: Науково-методичний журнал. – Харків: ВГ «Основа», 2003. – № 1. – С. 16–17.

Відображення рівнів мовної картини світу в семантичній структурі багатозначного слова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. – № 630. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2003.

Григорій Квітка-Основ'яненко (біля витоків українського відродження) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 11. – Ч. I. – Харків, 2003. – С. 9–18.

2004

Письменник. – Читач. – Українська літературна мова // Актуальні проблеми української лінгвістики: Теорія і практика. Вип. X. – К.: Київ. ун-т, 2004.

Українська мова: Становлення та функціонування // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 28. – С. 1–8 (Методичний банк. Випуск 7).

Історичний шлях розвитку української літературної мови // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 29. – С. 2–4.

Біля витоків Харківської філологічної традиція // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія», 2004. – № 623. – Вип. 42.

Учений з героїчного покоління // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2004. – Вип. 12. – С. 5–13.

На сторожі рідного слова: до 80-річчя Сергія Дорошенка // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 64–65.

2005

Динамічні процеси в українській мовній картині світу // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2005. – Вип. 15.

Рівні мовної картини світу і їх взаємодія // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2005. – Вип. 16. – С. 80–87.

2006

Лінгвософські ідеї О. Потебні (Предтеча сучасного вчення про мовну картину світу) // Мова у професійному вимірі. – Харків, 2006. – С. 3–7.

Формування національної мовної картини світу у викладанні рідної мови // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 35 (111). – С. 5–7.

Олександр Потебня – засновник вітчизняної лінгвістики // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 3 (79). – С. 2–5.

Іван Франко про діалектну основу української літературної мови // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип. 20. – С. 133–138.

2007

Сучасна лінгвопоетика: інтеграція наукового мислення // Вивчаємо українську мову та літературу в школі. – 2007. – № 29 (141) (у співавторстві з Маленко О. О.).

Лінгвістичні дослідження на допомогу вчителю // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 28 (140). – С. 37–39.

Літературна мова і її рецепція читачем // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2007. – Вип. 22. – С. 114–119.

Мова живе за своїми законами. Погляд філолога // Пані Вчителька : Журнал для шкільного жіноцтва. – 2007. – № 7. – С. 18–20.

2008

Спасибі, мамо! // Слово. Думка. Людина: Збірник наук. праць із актуальних проблем лінгвістики. (До

80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Л. А. Лисиченко). – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди; 2008. – С.11–22.

2009

За що Іван Котляревський посадив пана Парпуру в пекло // Науковий часопис Нац. пед. ун-та імені М. П. Драгоманова. – Серія 8. Філологічні науки. – К., 2009. – Вип. 3. – С. 14–18.

Девальвація МКС – девальвація духовних цінностей // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – № 843. Серія філологія. – Харків, 2009. – Вип. 55. – С. 82–85 (у співавторстві з О. А. Олексенко).

Ця неосяжна мова // Мова в професійному вимірі: Зб. наук. пр. НУЦЗ України. – Харків, 2009. – С. 3–8.

Мова сучасної поезії: Код антиестетики // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 2. – С. 2–4.

У слові – доля. До ювілею проф. Л. І. Мацько // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 3. – С. 39–40.

Деякі лексико-семантичні процеси в сучасній мові // Лінгвістика: Зб. наук. пр. – Луганськ, 2009. – №3 (18).

Нове життя нового прагне слова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 24.

Несловникові холоди́ни //Актуальні проблеми української лінгвістики: Теорія і практика. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – Вип. 19. – С. 12–20.

Із любов'ю до людини //Лінгвістична палітра: Зб. наук. пр. з актуальних проблем лінгвістики. – Харків, 2009. – С. 3–7 (у співавторстві з І. В. Тимченко).

Лінгвістика в Харкові ХІХ – початку ХХ століття// Філологічні студії: Зб. наук. праць. – Харків, 2009. – С. 13–27 (у співавторстві з О. А. Олексенко).

«У нас нема зерна неправди за собою» // Філологічні студії: Зб. наук. праць. – Харків, 2009. – С. 3–6 (у співавторстві з С. Б. Стасевським).

2010

Сторінки з минулого // Від бароко до постмодерну: Зб. пр. каф. укр. та світової л-ри ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків: Майдан, 2010. – Том VII. – С. 278–311.

2011

Невичерпні глибини мови // Незгасимий словосвіт: Збірник наукових праць на пошану проф. В. С. Калашника. – Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2011. – С. 21–28.

2012

Ізмаїл Іванович Срезневський (1812–1880) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 34. – С. 3–9 (у співавторстві з Т. Ю. Лисиченко).

2013

Федір Пилипович Медведєв (до 100-річчя від дня народження) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2013. – Вип. 35. – С. 271–274.

Схід і Захід у поетичному мовосвіті Агатангела Кримського // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 3. – С. 34–36.

2014

Роль Харківської філологічної школи в запровадженні української мови як державної у 20-30 роки ХХ ст. // Український світ у наукових парадигмах : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2014. – Вип. 1. – С. 100–108 (у співавторстві з Т. Ю. Лисиченко).

2015

Роздуми під час захисту дисертацій з мовознавчих проблем // Український світ у наукових парадигмах : Збірник наукових праць Харківського національного

педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – Вип. 2. – С. 104–110.

Що за людина! (До 110-річчя від дня народження М. А. Жовтобрюха) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – Вип. 40. – С. 10–12.

2016

Есеї про любов / Лідія Лисиченко; слово про автора О. Маленко. – Харків, 2016. – 52 с.

2018

Екскурс в історію кафедри української мови // Лінгвістичні дослідження : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2018. – Вип. 47. – С. 33–36.

**АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ
ПРОФЕСОРА
ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО
(1952–2018 роки)**

Азбука культури поведінки: Посібник. – К.: Українське видавництво, 1995. – 33 с.

Антоніми в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1976. – № 1.

Архаїчні назви в східнослов'янських говірках // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – К., 1952.

Архаїчні назви одягу в говірках Слобожанщини // XII Республіканська діалектологічна конференція: Тези доповідей. – К., 1965. – С. 336–342.

Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспекти. Наукова монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2008. – 272 с.

Бесіди про рідне слово (слово і його значення): Посібник. – Харків: ХДПУ, 1993. – 140 с.

Білодід Іван Костянтинович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 38.

Біля витоків Харківської філологічної традиція // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – № 623. – Вип. 42. – Серія «Філологія», 2004.

Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову // Іван Франко: Збірник. – Львів: ЛДУ, 1965.

Булаховський Леонід Арсенійович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 50–51.

Видатні просвітителі України // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 60–69.

Відображення рівнів мовної картини світу в семантичній структурі багатозначного слова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2003. – № 630.

Володимир Самійленко і мова його творів // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 3. – Харків, 1997. – С. 7–12.

Говірки Східної Слобожанщини: поліаспектний аналіз : Монографія. – Харків: Монограф, 2014. – 147 с.

Григорій Квітка-Основ'яненко (біля витоків українського відродження) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 11. – Ч. I. – Харків, 2003. – С. 9–18.

Девальвація МКС – девальвація духовних цінностей // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – № 843. Серія філологія. – Харків, 2009. – Вип. 55. – С. 82–85 (у співавторстві з О. А. Олексенко).

Деякі лексико-семантичні процеси в сучасній мові // Лінгвістика: Зб. наук. пр. – Луганськ, 2009. – № 3 (18).

Деякі риси словникового складу с. Колодязне Дворічанського району Харківської області // XV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1960. – С. 18–19.

Диахронические процессы в семантической структуре многозначного слова // Актуальные проблемы исторической лексикологии восточнославянских языков: Тезисы докладов и сообщений. – Днепропетровск, 1975.

Динамічні процеси в українській мовній картині світу // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 15. – Харків, 2005.

Динамічні процеси метафори в парадигмі когнітивної лінгвістики [рецензія] // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 34. – С. 280–281.

Ділова українська мова в державному управлінні. Усне ділове мовлення: Навч. посіб. – Ч. 2. – Харків: Магістр, 2003. 63 с. (у співавторстві).

До вивчення лексики Слобожанщини // Матеріали XII діалектичної конференції. – К., 1960.

До питання про місце ФО комунікативного типу у фразеологічних системах // Питання фразеології східнослов'янських мов: Збірник. – К.: Наукова думка, 1972.

До топоніміки Куп'янського і Дворічанського районів Харківської області // XII звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків, ХДПІ, 1958. – С. 23–24.

До характеристики морфологічних явищ у східних районах Харківської області // XI звітно-наукова конференція: Тези доповідей. – Харків, ХДПІ, 1956. – С. 45–47.

Екскурс в історію кафедри української мови // Лисиченко Л. А., Олексенко О. А., Маленко О. О., Лисиченко Т. Ю. Кафедра української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: традиції, досвід, персоналії. – Харків, 2014. – 124 с.

Есеї про любов / слово про автора О. Маленко. – Харків, 2016. – 52 с.

За що Іван Котляревський посадив пана Парпуру в пекло // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. – Серія 8. Філологічні науки. – Вип. 3. – К., 2009. – С. 14–18.

Завдання з української мови для заочних підготовчих курсів. – Харків: ХДУ, 1970. – 46 с.

Зауваження щодо мовної редакції українського правопису // Український правопис: Так і ні. – К.: Рідна мова, 1997.

Зі спостережень над мовними традиціями Т. Шевченка в поезіях А. Малишка // Вісник Харківського державного університету. – Харків, 1965. – Т. 7. – С. 42–47.

Зі спостережень над системою словотворення в говірках східної Харківщини // Наукові записки Харківського педагогічного інституту. – Харків, 1958. – Т. XXIX. – С. 68–72.

Зі спостережень над словотворчими явищами в поезіях Лесі Українки // XIII звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1958. – С. 15–17.

Зі спостережень над словотворчими засобами в поезіях Лесі Українки. Суфіксальний словотвір прикметників // XIV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1959. – С. 28–31.

Зі спостережень над словотворчими засобами в поезіях Лесі Українки // XV звітно-наукова сесія: Тези доповідей. – Харків: ХДПІ, 1960. – С. 17–18.

Зі спостережень над фонетичними особливостями говірок Куп'янського і Дворічанського районів Харківської області // Наукові записки Харківського педагогічного інституту. – Харків, 1957. – Т. XXV. – С. 81–89.

Изучение системных лексико-семантических связей в вузе с учетом близкородственного билингвизма // Двухязычие в советском обществе: Тезисы республиканской научной конференции. – Винница, 1988 (у співавторстві з Л. М. Пелепейченко).

«І на тім рушникові...» : Монографія-мемуари. – Видавництво «НТМТ», Харків, 2012. – 276 с.

І. Франко – борець за єдину українську літературну мову // Франко-вчений: Тези доповідей II наукової конференції. – Львів: ЛДУ, 1964 (у співавторстві з Ф. П. Медведєвим, М. Ф. Наконечним).

Іван Франко про діалектну основу української літературної мови // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип. 20. – С. 133–138.

Івченко Анатолій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 47.

Із любов'ю до людини //Лінгвістична палітра: Зб. наук. пр. з актуальних проблем лінгвістики. – Харків, 2009. – С. 3–7 (у співавторстві з І. В. Тимченко).

Ізмаїл Іванович Срезневський (1812–1880) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 34. – С. 3–9 (у співавторстві з Т. Ю. Лисиченко).

Ім'я для вашої дитини / Упорядник та автор вступної статті Л. А. Лисиченко. – Київ: Українське видавництво, 1997. – 38 с.

Історичний шлях розвитку української літературної мови // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 29. – С. 2–4.

Контрольні роботи з історичної граматики української мови. – Харків: ХДУ, 1965 (у співавторстві з Ф. П. Медведєвим).

Контрольні роботи з курсу методики української мови. – Харків: ХДУ, 1963. – 24 с.

Контрольні роботи з методики викладання української мови в середній школі. – Харків: ХДУ, 1982. – 26 с. (у співавторстві з Бацієм І. С.).

Конфедерат І. М. Комплексне повторення на уроках української мови: Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 3. – С. 56–57.

Концептуальная и языковая картины мира и их взаимодействие // Семантика и прагматика языковых единиц: Сборник научных трудов. – Харьков, 1991. – С. 24–28.

Кочерган М. П. Слово і контекст: лексична сполучуваність і значення слова (Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1980): Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1981. – № 9. – С. 74–75.

А. Кримський – поет, мовний світ його творчості // Феномен Агатангела Кримського: Матеріали ювілейної наукової конференції. – Харків, 1996.

Культура мови державного службовця: Навч. посібник. Ч. I. Вид. 2-е. – Харків, 2002 (у співавторстві). – С. 3–25.

Культура речи лектора-пропагандиста – Харків: Общ. «Знание», 1986 (у співавторстві з Г. В. Павловською). – 24 с.

Левін Григорій Михайлович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 58.

Лексика української мови. Вип. I. – Харків: ХДП, 1988 (у співавторстві з А. П. Яреценком). – 52 с.

Лексика української мови. Вип. II – Харків: ХДП, 1988 (у співавторстві з А. П. Яреценком). – 52 с.

Лексико-семантические условия субстантивации // Ленинские чтения по итогам научно-исследовательской работы в 1987 г. – Харьков: ХГПИ, 1988. – С. 18–22.

Лексико-семантична система української мови. – Харків: ХДПУ, 1997. – 148 с.

Лексико-семантична система української мови / Видання друге, доповнене. – Харків: ХНПУ, 2006. – 150 с.

Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2009. – 192 с.

Лексикология современного русского языка: Пособие. – К.: Освіта, 1994.

Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Харків: Вища школа, 1977. – 114 с.

Лексическая коннотация и ее роль в структуре синонимической группы // Українське мовознавство. – 1985. – Вип. 13 (у співавторстві з Л. С. Загребельною).

Лексические синонимы и полисемия // Семантика слова в языке и художественном тексте: Сборник научных трудов. – Харків, ХДПІ, 1988 [депон. № 35188 от 17.08.88].

Лексические синонимы как средство противопоставления ЛСВ в полисемантическом слове // Ленинские чтения. – Харьков: ХГПИ, 1987. – С. 24–27.

Лексична семантика і її вивчення в школі – Харків: ХДПІ, 1986 (у співавт. з О. А. Олексенко, І. В. Тимченко). – 28 с.

Лексичне значення, полісемія і синонімія як співвідносні явища // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПІ. – Харків: ХДПІ, 1988. – Вип. 1. – С. 3–7.

Лексичні синоніми і їх вивчення в школі. – Харків: ХДПІ, 1984 (у співавторстві з Л. С. Загребельною). – 32 с.

Лінгвістика //Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область. – К.: Знання України, 2009. – С. 165–185 (у співавторстві з О. А. Олексенко).

Лінгвістика в Харкові XIX – початку XX століття// Філологічні студії: Зб. наук. праць. – Харків, 2009. – С. 13–27 (у співавторстві з О. А. Олексенко).

Лінгвістичні дослідження на допомогу вчителю // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 28 (140). – С. 37–39.

Лінгвософські ідеї О. Потебні (Предтеча сучасного вчення про мовну картину світу) // Мова у професійному вимірі. – Харків, 2006. – С. 3–7.

Літературна мова і її рецепція читачем // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 22. – Харків, 2007.– С. 114–119.

Літературна мова і читач // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків: 2002. – Вип. 9. – С. 100–104.

Ломакович Світлана Володимирівна // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 61–62.

М. Ф. Алефіренко. Фразеологічна система української мови: Рецензія // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 7 (у співавторстві з І. В. Тимченко).

Малишко Андрій Самійлович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 180.

Майстерність оповідача в «Мисливських усмішках» О. Вишні // Вісник Харківського державного університету. – Харків: ХДУ, 1967.

Место французских наименований лиц в картине мира украинского языка // Материалы V научной конференции по проблемам семантических исследований. – Москва-Харьков, 1991. – С. 62–72 (у співавторстві з Сімонок В. П.).

Методологічні засади вивчення і впровадження української мови як державної // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наук. пр.: У двох частинах. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2002. – № 2 (13). – Ч. II.

Міжрівневі зв'язки в лексико-семантичній системі // Українське мовознавство. – 1983. – Вип. 10. – С. 20–27.

Мова живе за своїми законами. Погляд філолога // Пані Вчителька: Журнал для шкільного жіноцтва. – 2007. – № 7. – С. 18–20.

Мова і психологічний тип поета // Мовознавство: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. – Харків: Око, 1996.

Мова сучасної поезії: Код антиестетики // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 2. – С. 2–4.

Мовна картина простору і часу поезії А. Кримського // Тенденції розвитку української літератури та літературної критики нових часів: Тези доповідей та повідомлень міжвузівської науково-теоретичної конференції 15–16 травня 1966 року. – Харків, 1966. – С. 83–84.

Мовна картина світу й стан мови // Мировая культура: традиции и перспективы: Международный сборник научных исследований. – Киев-Москва-Херсон, 1996. – Т. 1. – С. 12–16.

Мовна картина світу та її рівні // Збірник ХІФТ. – Харків, 1998. – Т. 6. – С. 129–144.

Мовна майстерність учителя-пропагандиста // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 10. – С. 32–36.

Мовний образ простору і психологія поета: Наукова монографія. – Харків: ХДПУ, 2001 – 160 с. (у співавторстві з Т. В. Скорбач).

Мовна картина світу поета і його психологічний портрет // Межрегиональный сборник научных статей. – Киев, Днепропетровск, Херсон. – 1995. – С. 12–20.

Мовний світ Григорія Сковороди // Тези доповідей республіканської наукової конференції, присвяченої 270-річчю з дня народження українського поета і філософа «Проблеми вивчення наукової і художньої спадщини Г. Сковороди». – Харків: ХДПУ, 1992. – С. 49.

Мовно-естетичні знаки національної культури як ключ до пізнання духовного світу людини (рецензія на книгу С. Я. Єрмоленко «Мовно-естетичні знаки української культури. – К.: Інститут української мови НАН України, 2009. – 352 с.) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2010. – Вип. 30. – С. 224–225.

На книжкову полицю словеснику: художня проза в лінгвостилістичному вимірі (рецензія) // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 30. – С. 30–32.

На сторожі рідного слова: до 80-річчя Сергія Дорошенка // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 64–65.

Науково-інтелектуальний вимір сучасної філологічної освіти студентів-магістрів (Програми курсів «Проблеми інтелектуальної еволюції української літературної мови», «Актуальні дослідницькі епістери в українському мовознавстві» / Упорядник д-р філол. наук, проф. Л. І. Шевченко / Кафедра історії та стилістики української мови. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2009) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2010. – Вип. 30. – С. 226–227.

Невичерпні глибини мови // Незгасимий словосвіт: 36. наук. пр. на пошану проф. В. С. Калашника. – Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2011. – С. 21–28.

Некоторые факторы формирование поэтической картины мира писателя // Материалы VI научной конференции по проблемам семантических исследований «Стилистика русского языка: теоретический и сопоставительный аспекты»; ч. III. «Семантика и стилистика художественных текстов». – Киев-Харьков: Институт языковедения АН Украины, ХДПУ, 1993.

Несловникові холоди́ни // Актуальні проблеми української лінгвістики: Теорія і практика. – Вип. 19. – К.: КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2009. – С. 12–20.

Нове в ономастиці (рецензія на книгу О. Ю. Карпенко «Проблематика когнітивної ономастики». – Одеса, 2006. – 324 с.) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип. 20. – С. 173–175.

Нове життя нового прагне слова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 24.

Общая и индивидуальная языковая картина мира // Русская филология . Украинский вестник: Республиканский научно-методический журнал. – Харьков, 1995. – № 2–3. – С. 3–6.

Общие процессы в развитии семантической структуры многоязычного слова в современном русском языке // Научно-технический прогресс и язык: Тезисы докладов республиканской научной конференции. – Житомир, 1976. – С. 45–47.

Олександр Потєбня – засновник вітчизняної лінгвістики // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 3 (79). – С. 2–5.

Орфографічний словник української мови. – Харків, 1997 (у співавторстві з М. Ф. Гетьманцем).

Основные параметры исследования семантической структуры многозначного слова // Актуальные проблемы семантических исследований: Сборник научных трудов. – Харьков: ХГПИ [депон. № 16876 от 25.05.84].

Особливості говірок східних районів (Куп'янського і Дворічанського) Харківської області: Дис. ... канд. філол. наук. – Харків, 1955. – 200 с.

Особливості говірок східних районів (Куп'янського і Дворічанського) Харківської області : Автореф. ... канд. філол. наук. – Харків: ХДУ, 1955. – 22 с.

Письменник. – Читач. – Українська літературна мова // Актуальні проблеми української лінгвістики: Теорія і практика. Вип. Х. – К.: Київ. ун-т, 2004.

Про характер мотивованості семантичної структури віддієслівних іменників // Лінгвістичні досліджен-

ня: Збірник наукових праць ХДПІ. – Харків: ХДПІ, 1992. – Вип. 2. – С. 3–13.

Прогнозування особистості вчителя-словесника // Педагогічно-фахова підготовка вчителів-філологів: Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 1984. – С. 28–32.

Програма курсу сучасної української мови. – К.: Рад. школа, 1965 (у співавторстві з З. М. Веселовською).

Психологический портрет писателя в его поэтической картине мира // Лексика русского языка и методика ее изучения в школе. – Киев-Харьков, 1993. – С. 100–102.

Психологічна детермінованість художнього мовлення // Вісник Харківського національного університету. Серія Філологія. – Харків: ХНУ, 2000. – № 491.

Психологічний аспект художнього мовлення // Вісник Харківського національного університету. Серія Філологія. – Харків: ХНУ, 2001. – № 493.

Психологічний фактор у поетичному мовленні // Українське мовознавство. – 2002. – № 4.

Рівні мовної картини світу і їх взаємодія // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Вип. 16. – Харків, 2005. – С. 80–87.

Роздуми під час захисту дисертацій з мовознавчих проблем // Український світ у наукових парадигмах : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – Вип. 2. – С. 104–110.

Роль контексту у фразеологізації словосполучення // Матеріали ювілейної сесії ХДПІ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 1969. – С. 35–38.

Роль Лесі Українки в розвитку словотворчих засобів української літературної мови // Творчість Лесі Українки: Тези республіканської конференції. – Львів: Львівський університет, 1963. – С. 42–44.

Роль Харківської філологічної школи в запровадженні української мови як державної у 20–30 роки ХХ ст. // Український світ у наукових парадигмах : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2014. – Вип. 1. – С. 100–108 (у співавторстві з Т. Ю. Лисиченко).

Семантическая структура слова в украинском языке: Дис. ... докт. филол. наук. – К., 1978. – 400 с.

Семантическая структура слова в украинском языке: Автореф. дис. ... докт. филол. наук. – К., 1978. – 36 с.

Семантична структура багатозначних віддієслівних іменників із прямим значенням дії // Творча спадщина О. О. Потебні й сучасні філологічні науки (До 150-річчя з дня народження О. О. Потебні) : Тези республіканської наукової конференції. – Харків, 1985. – С. 52–54.

Семантика языка и текста: к проблеме изучения русского языка в союзных республиках // Тезисы межвузов-

ской научной конференции 15–17 мая 1984 г. – Кировоград, 1984. – С. 219.

Семасиология. – Харьков: ХГПИ, 1986 (у співавторстві з Г. В. Павловською, І. І. Степанченком, Л. М. Черняк). – 61 с.

Сергій Іванович Дорошенко // Наукові праці професора С. І. Дорошенка. – Харків: ХДПУ, 1999. – С. 3–7.

Силуети: Олена Андріївна Олексенко. Ірина Вікторівна Тимченко. Олена Олегівна Маленко // Слобожанщина : Літературно-художній, суспільно-політичний та теоретико-методологічний журнал. – 2001. – № 20. – С. 97–98.

Синтаксис контексту в «Мисливських усмішках» О. Вишні // Питання літературознавства і мовознавства. – Харків: ХДУ, 1965. – С. 46–48.

«Слово о полу Ігоревім» і мова його часу // Збірник ХІФТ. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 125–140.

Слово – теж діло // Прапор. – 1980. – № 4. – С. 127–128.

Словоскладання як засіб словотворення у творах Лесі Українки // Питання словотвору східнослов'янських мов. Матеріали міжвузівської респ. наук. конф. – К. : Наук. думка, 1969. – С. 154–155.

Современный русский язык: Лексикология и фразеология: Пособие. – К., 1993. – 144 с. (у співавторстві з Г. В. Павловською, Л. М. Пелепейченко, І. І. Степанченком, Л. М. Черняк).

Сопоставительная характеристика базовых лексико-семантических явлений. – Кировоград, 1987.

Сопоставительное исследование русской и украинской фразеологии / Сопоставительное исследование русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 1975 (у співавторстві з Г. В. Павловською).

Спасибі, мамо! // Слово. Думка. Людина: Збірник наукових праць із актуальних проблем лінгвістики. (До 80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Л.А.Лисиченко) – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди; 2008. – С. 11–22.

Співвідношення логічного і лінгвістичного в лексико-семантичній системі // Лексика української мови в її зв'язку із сусідніми словами: Тези республіканської наукової конференції. – Ужгород, 1982. – С. 47–48.

Сравнительно-сопоставительная характеристика некоторых фразеологизмов русского и украинского языков: Тезисы докладов. – Новгород, 1972. – С. 34–37.

Сравнительно-сопоставительное изучение фразеологических единиц русского и украинского языков в условии двуязычия // Всесоюзная научная конференция по проблемам обучения русскому языку в условиях близкородственного билингвизма: Материалы конференции. – Минск, 1975. – С. 67–72 (у співавторстві з Г. В. Павловською).

Срезневський Ізмаїл Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 253–254.

Стан і ситуація в сучасній українській мові // Филологический анализ: Теорія, методика, практика: Межрегиональный сборник научных статей. – Харьков-Херсон, 1994. – Вып. 6. – С. 24–27.

Старослов'янська мова: курс лекцій, завдання для практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи. Навчальний посібник для студентів-філологів. – Харків: ХНПУ, 2011. – 89 с. (у співавт.: І. В. Тимченко, В. Б. Яковлева).

Сторінки з минулого // Від бароко до постмодерну: 36. пр. каф. укр. та світової л-ри. – Харків: Майдан, 2010. – Том VII. – С. 278–311.

Сучасна лінгвопоетика: інтеграція наукового мислення // Вивчаємо українську мову та літературу в школі. – 2007. – № 29 (141).

Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. – К.: Вища школа, 1973. – С. 52 (у співавторстві з А. П. Яреценком).

Схід і Захід у поетичному мовосвіті Агатангела Кримського // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 3. – С. 34–36.

Творчість М. Хвильового в становленні сучасної української літературної мови // М. Хвильовий. Проблеми творчості: тези доповідей. – Харків: ХДПУ, 1994. – С. 18–20.

Типи лексичної конотації // Семантика языка и текста: Сборник научных работ. – Кировоград, 1984. – С. 22–26 (у співавторстві з Л. С. Загребельною).

Топологічна структура полісемантичних іменників у сучасній українській мові // Мовознавство. – 977. – № 2. – С. 23–27.

Топоніміка // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

«У нас нема зерна неправди за собою» // Філологічні студії: Зб. наук. праць. – Харків, 2009. – С. 3–6 (у співавторстві зі С. Б. Стасевським).

У слові – доля. До ювілею проф. Л. І. Мацько // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 3.

Українська мова – мова української держави // Вивчаємо українську мову і літературу. – 2003. – № 1. – С. 2–5.

Українська мова: 10–11 класи. Навчальний посібник. – Харків: Світ дитинства, 2000. – 200 с. (у співавторстві з О. О. Маленко).

Українська мова: Практикум. 10–11 класи: Навчальний посібник (у співавторстві з О. О. Маленко). – Харків: ВГ «Основа», 2008. – 302 с.

Українська мова: Методичні матеріали для учасників олімпіади школярів. – Харків: Магістр, 2003 (у співавторстві з П. О. Редіним).

Українська мова: Становлення та функціонування // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 28. – С. 1–8 (Методичний банк. Випуск 7).

Учений з героїчного покоління // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2004. – Вип. 12. – С. 5–13.

Федір Пилипович Медведєв (до 100-річчя від дня народження) // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2013. – Вип. 35. – С. 271–274.

Філологічна наука Харкова // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 376–392.

Формирование у школьников навыков работы со словом. – Харьков: Общ. «Знание», 1972. – 16 с. (у співавторстві з І. Т. Федоренко).

Формування мовної картини світу людини як засіб її духовного збагачення // Українська духовна культура в системі національної освіти: наукова конференція 18–19 квітня 1995 р. – Харків, 1995. – С. 4–8.

Формування національної мовної картини світу у викладанні рідної мови // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 35 (111). – С. 5–7.

Формування активної життєвої позиції учнів на уроках української мови (Методичні рекомендації для вчителів). – Харків: ХДП, 1989. – 38 с. (у співавторстві з Л. Г. Пенцовою).

Фразеология и ее изучение в школе. – Харків, 1974. – 19 с. (у співавторстві з Г. В. Павловською).

Фразеологія в мовній картині світу Григорія Сковороди // Тези доповідей республіканської наукової конференції, присвяченої 270-річчю з дня народження українського поета і філософа «Проблеми вивчення наукової і художньої спадщини Г. Сковороди». – Харків: ХДП, 1992. – 50 с. (у співавторстві з І. В. Тимченко).

Фразеологія в українській радянській поезії // Питання літературознавства і мовознавства. – Харків: ХДУ, 1967. – С. 34–38.

Харків – центр українського відродження // Харків – моя мала батьківщина. – Харків: Вид-во ОВС, 2003. – С. 51–60.

Харківська філологічна школа. Лінгвістичні традиції. – Харків: Видавництво «НТМТ», 2015. – 232 с.

Харківський державний педагогічний університет. – Харків, 2002. – С. 67–68. (у співавторстві).

Харківський колегіум // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

Харківський колегіум // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 280–281.

Художній простір у мовній картині світу поетичного твору // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХДПУ. – Харків, 1997. – Вип. 3. – С. 3–7.

Ці невичерпні глибини мови. Наукова монографія. – Харків: ВГ «Основа», 2011. – 308 с.

Ця неосяжна мова // Мова в професійному вимірі: Збірник наукових праць НУЦЗ України – Харків, 2009. – С. 3–8.

Читач і літературна мова: Розділ монографії // Літературна мова у просторі національної культури. – К.: ВГЦ «Київ. ун-т», 2004.

Шафарик А. П. // Радянська енциклопедія історії України. – К., 1972. – Т. 4.

Шевельов Юрій Володимирович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 295.

Шкляревський Георгій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 297.

Шляхи підвищення ефективності підготовки вчителя-словесника. – К.: Мінпрос УРСР, 1987 (у співавторстві з О. А. Олексенко, П. О. Редіним).

Яновський Юрій Іванович // Літературна Харківщина: Довідник. – Харків: «Майдан», 2007. – С. 309.

**ДИСЕРТАЦІЙНІ ПРАЦІ,
ПІДГОТОВЛЕНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ
ПРОФЕСОРА
ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО**

Кандидатські дисертації

Олексенко Олена Андріївна

Іменники з конструктивно зумовленим значенням у сучасній українській мові (генітивна конструкція). – Харків, 1987.

Загребельна Лариса Семенівна

Експресивно-синонімічні значення іменників в українській мові (на матеріалі лексики публіцистичного стилю). – Харків, 1988.

Пелепейченко Людмила Миколаївна

Семантична структура абстрактних іменників у сучасній російській мові. – Харків, 1988.

Бездітко Валентина Іванівна

Системні відношення в ЛСГ прикметників зі значенням морально-вольових якостей людини. – Харків, 1989.

Редін Петро Олексійович

Фразеологізми з просторовим і часовим значенням у сучасній українській мові. – Харків, 1989.

Тимченко Ірина Вікторівна

Структурно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць з компонентами-соматизмами *голова, вухо, ніс, язик*. – Харків, 1990.

Сімонок Валентина Петрівна

Семантичні зв'язки французьких найменувань осіб у українській мові. – Харків, 1991.

Каминін Ігор Миколайович

Структурно-семантичне освоєння запозичених слів у сучасній українській літературній мові (на матеріалі побутової лексики). – Харків, 1994.

Петрова Ольга Борисівна

Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань шкірних хвороб в українській мові. – Харків, 1994.

Козка Ірина Корнійівна

Синонімічно-антонімічні відношення в системі прикметників портретної характеристики людини в сучасній українській мові. – Харків, 1995.

Маленко Олена Олегівна

Лексико-семантична група *небо* в українській поезії. – Харків, 1996.

Сазонова Ярослава Юріївна

Міжрівневі зв'язки в системі української мови (на матеріалі дієслів з безособовим конструктивно зв'язаним значенням). – Харків, 1997.

Каракуця Ольга Іванівна

Фразеологізми з компонентом *душа* в українській мові. – Харків, 2000.

Грайворонська Ольга Володимирівна

Мовні особливості українського дитячого фольклору. – Харків, 2000.

Василенко Валентина Анатоліївна

Функції синонімів і антонімів у поезії І. Муратова. – Харків, 2001.

Щебликіна Таміла Анатоліївна

Роль параметричних прикметників із просторовою семантикою у формуванні лінгвального образу світу. – Харків, 2001.

Таран Оксана Сергіївна

Семантика символів природи в поезіях Олександра Олеся: лінгвопоетичний та етнокультурний аспекти. – Харків, 2002.

Богданова Ірина Євгеніївна

Стилістика художнього простору у творчості харківських поетів-романтиків. – Харків, 2003.

Ефименко Олександра Євгеніївна

Концепт *step* в українській мові. – Харків, 2005.

Малахова Олена Анатоліївна

Мовна модель поетичного світу В. Самійленка. – Харків, 2007.

Скачков Андрій Юрійович

Лінгвостилістичні особливості портретних образів у творах М. Коцюбинського. – Харків, 2007.

Яковлева Вікторія Борисівна

Вербалізація концепту *сім'я* в українській мовній картині світу. – Харків, 2008.

Помирча Світлана Вікторівна

Вербальне вираження етнопсихічних архетипів у романі О. Ільченка «Козацькому роду нема переводу. – Харків, 2009.

Тимченко Юлія Олександрівна

Вербалізація простору в новелах М. Коцюбинського (у контексті українського мовно-літературного процесу кінця XIX – початку XX ст.). – Харків, 2010.

Малиновська Анна Володимирівна

Етнокультурні джерела мовного світу поезій А. Малишка. – Харків, 2011.

Тихоненко Олена Василівна

Становлення норм офіційно-ділового стилю української мови у 20–30-ті рр. XX ст. – Харків, 2011.

Шпак Юлія Олександрівна

Інтертекстуальність у мовній системі козацьких літописів. – Харків, 2012.

Агібалова Тетяна Миколаївна

Інтелектуалізація української літературної мови кінця XIX – початку XX ст. у драматичних поемах Лесі Українки. – Харків, 2014.

Дорошина Лілія Федорівна

Національні архетипи та їх вербальна репрезентація в мовній картині світу Олександра Довженка. – Харків, 2014.

Шленьова Марина Геннадіївна

Слово в поетичних текстах Василя Голобородька в контексті творчості поетів Донбасу. – Харків, 2016.

Докторські дисертації

Пеленейченко Людмила Миколаївна

Перехідність значень слів та фразеосполучень. – Харків, 1996.

Сімонок Валентина Петрівна

Лексико-семантична рецепція іномовної лексики в українській мовній картині світу. – Харків, 2002.

Маленко Олена Олегівна

Мовно-естетична репрезентація цінностей буття в динаміці української поетичної творчості. – Київ, 2011.

Голобородько Костянтин Юрійович

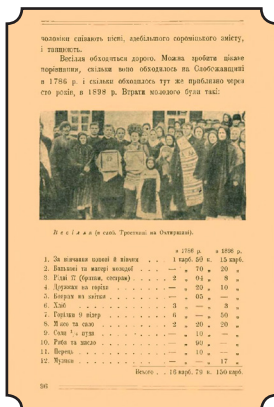
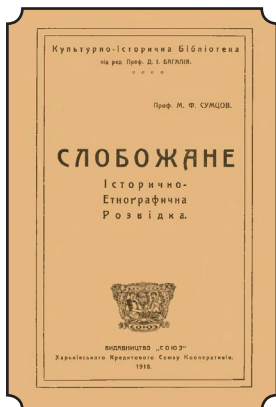
Концептосфера мовотворчості Олександра Олеся. – Київ, 2011.

ЗМІСТ

ПРОФЕСОР ЛІДІЯ АНДРІЇВНА ЛИСИЧЕНКО: НАУКОВЕЦЬ НА ВІСТРІ СЛОВА Й ЧАСУ	3
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЄВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО	30
ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ЖИТТЯ Й НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО. РЕЦЕНЗІЇ НА ВИДАННЯ ПРОФЕСОРА.....	38
ЖАНРОВО-ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО (1952–2018 роки)	44
АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО (1952–2018 роки)	74
ДИСЕРТАЦІЙНІ ПРАЦІ, ПІДГОТОВЛЕНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ПРОФЕСОРА ЛІДІЇ АНДРІЇВНИ ЛИСИЧЕНКО	98

*Весілля старшого брата бабусі Л. А. Лисиченко
у м. Тростянці тепер Сумської області, 1901 рік.
Фото було використано академіком М. Ф. Сумцовим
в історично-етнографічній розвідці «Слобожане» (1918)*

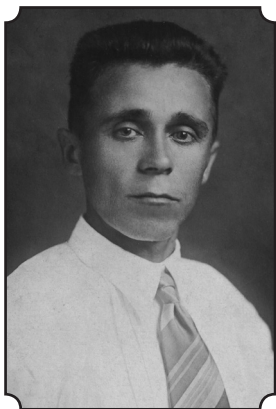

*Дідусь Онисим Гаврилович
Крючко. 1967 рік*

*Бабуся Акулина Василівна
Крючко. 1967 рік*

*Батько Андрій Кузьмич
Півненко. 1938 рік*

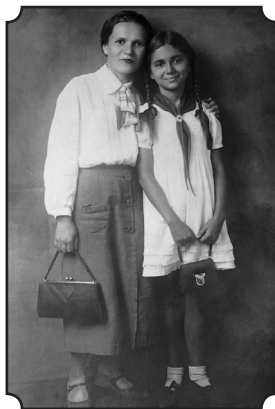

*Мати Тетяна Онисимівна
Півненко. 1937 рік*

*Лідочка Півненко.
3 роки й 3 місяці*

*Привіт на Далекий Схід
батькові: «Подивись,
як я піросла»*

*«Зібралися всі бурлаки до рідної хати»:
весь рід, що залишився після війни. 1946 рік*

10-й клас ЗОШ № 33 м. Харкова. 1946 рік

*Лідія Півненко. 1942 рік
(фото часів евакуації)*

*Студентка другого курсу
Лідія Півненко*

Студентська дружба: дівчата курсу Л. Півненко

*Вони з покоління героїв:
хлопці-фронтовики курсу Л. Півненко*

*На порозі життя: випуск Харківського державного
університету 1951 року*

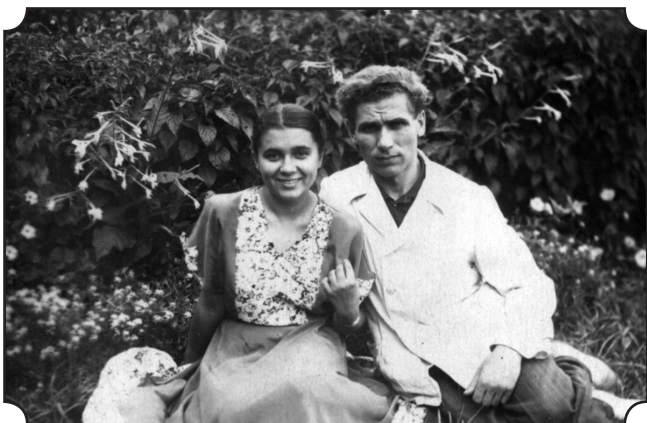
*Двадцять років по тому:
зустріч випускників Харківського державного
університету імені О. М. Горького*

*Викладачі Харківського державного університету, середина
1960-х років (Л. А. Лисиченко в першому ряду зліва)*

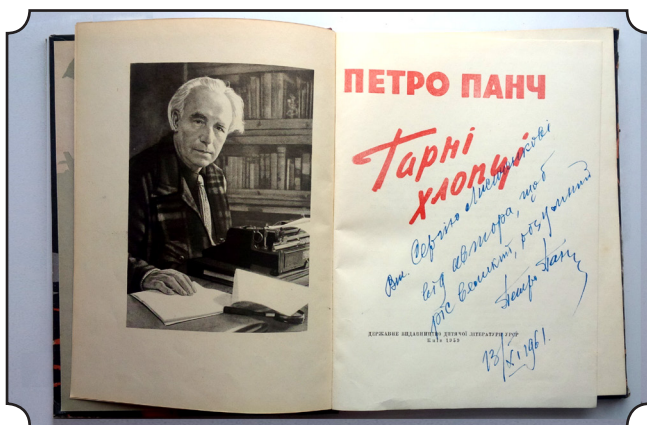

Молоде подружжя

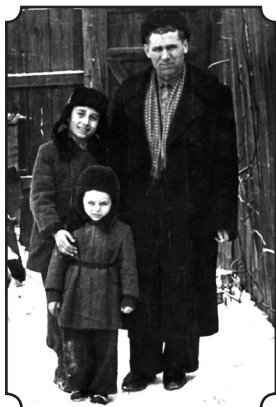

*У родинному колі: із чоловіком Борисом Тимофійовичем
і синами Сергієм та Юрієм*

Дарчий підпис на книзі старшому синові
від письменника Петра Панча

«Гарні хлопці» в житті Л. А. Лисиченко:
чоловік із синами (ліворуч) та правнуки (праворуч)

*Ой, три шляхи широкії
у житті декана...*

*Команда, без якої нам не жити (зліва направо):
І. В. Тимченко, С. Б. Стасевський, Л. А. Лисиченко,
В. П. Андрусенко, В. Д. Тимченко*

*Учасники опорної кафедри, що охоплювала кафедри
української мови Харківського, Полтавського, Сумського,
Запорізького й Луганського педагогічних інститутів*

За успіхи в навчанні й вихованні молоді, у розвитку
народної освіти, вдосконаленні методів навчання,
за створення високоякісних підручників і посібників

*Викладачі-україністи філологічного факультету
ХДПУ імені Г. С. Сковороди (1976)*

Кафедра української мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди (1994)

Із проф. Михайлом Петровичем Кочерганом

*Учні – гордість і підтримка: із проф. К. Ю. Голобородьком,
доц. І. Є. Богдановою та проф. О. О. Маленко*

У колі українських мовознавців

Учасники Міжнародної конференції з актуальних питань мовознавства (ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2005)

Учасники розширеного пленуму мовознавців України
Таврійський національний університет ім.В.І.Вернадського - 23-24 вересня 2004 р.

*Подорож до О. О. Потебні. 2005 рік
(із проф. А. К. Мойсієнком і доц. І. Є. Богдановою)*

*У дружньому колі: із проф. С. Я. Єрмоленко
та проф. Л. І. Шевченко*

*Виїзний пленум наукової координаційної ради Інституту
мовознавства імені О. О. Потебні НАН України
в ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 2013 рік*

*Національний університет цивільного захисту України.
Л. А. Лисиченко удостоєна звання почесного
професора університету*

Науковими маршрутами з науковою молоддю

Душа співає та радіє...

*Скільки зроблено, щоб люди
Стали розумом багаті,
Скільки зроблено, щоб мова
Стала втіхою для нас...*

*Мово, слово і наука
Для душі ніяк не мука –
Необхідність і розрада,
І, повірте, – це од Вас!*

(А. П. Ярещенко)

Інформаційне видання
Національна академія наук України
Інститут української мови

СЕРІЯ «БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ»

ЛІДІЯ АНДРІЇВНА ЛИСИЧЕНКО

Біобібліографія

Підписано до друку 23.02.2018
Формат 70*100/32. Папір офсетний
Гарнітура «Arno Pro». Друк цифровий
Ум.-друк. арк. 4,2. Наклад 300 прим.
Зам. №23-02

Видавництво та друк
ФОП Іванченко І. С.

пр-т Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135

Тел.: +38 (057) 756-09-25, +38 (050) 402-43-50

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
та розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua